

LUNDS
UNIVERSITET

”Jag fördömer skotten i Köpenhamn. Yttrandefriheten måste alltid skyddas”

- En kritisk diskursanalys av hur svensk media debatterar om yttrandefriheten i samband med terrorattentatet i Köpenhamn

Av Albulena Ibishi

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2015

Handledare: Reza Banakar

Examinator: Per Wickenberg

Abstract

Title: "I condemn the shootings in Copenhagen. The freedom of speech must be protected" - a critical discourse analysis of how Swedish media uses the freedom of speech in relation to the terrorist attacks in Copenhagen 14-15 February 2015.

Supervisor: Reza Banakar

Author: Albulena Ibishi

By employing a critical discourse analysis, this study will examine the media debate on freedom of speech in the light of the terrorist attack in Copenhagen. The empirical material used for this purpose consists of 82 newsarticles, which were selected from the Nordic news archive Mediearkivet (Retriever Research). Furthermore, using Jürgen Habermas's theory of communicative actions, this study examines whether the debate on freedom of speech qualify as communicative rationality. The conclusion drawn from this research shows that the freedom of speech is a component that must be protected at all costs and that there are some groups that have the opportunity to make themselves more heard in the media which in turn affects the communicative rationality. Following Habermas, this study will argue that the fact that certain voices are highlighted and allowed to set the agenda in the media generate distorted communication. This form of distorted communication makes the right to express opinions freely in Sweden useless for weaker groups.

Keywords: freedom of speech, discourse, media, terrorist attack, communicative action

Nyckelord: yttrandefrihet, diskurs, media, terrorattentat, kommunikativt handlande

Antal ord: 13 852

Innehållsförteckning

ABSTRACT

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1. PROBLEMFORMULERING OCH RÄTTSSOCIOLOGISK RELEVANS.....	2
1.2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	3
2. DISPOSITION	3
3. YTTRANDEFRIHET I SVENSK RÄTT	4
4. TIDIGARE FORSKNING	6
4.1. ISLAMOFABI.....	6
4.2. MEDIAS ROLL.....	7
4.3. YTTRANDEFRIHET	8
5. METOD	9
5.1. KRITISK DISKURSANALYS	9
5.2. FAIRCLOUGHS TREDIMENSIONELLA MODELL	10
5.3. GENOMFÖRANDE VID DATAINSAMLING – URVAL OCH AVGRÄNSNING.....	13
5.4 GENOMFÖRANDE VID ANALYS	14
5.5. METODOLOGISKA PROBLEM: ETISKA ÖVERVÄGANDEN	15
6. TEORI.....	16
6.1 KOMMUNIKATIVT HANDLANDE.....	16
6.2 SYSTEM OCH LIVSVÄRLD.....	17
6.3 RÄTTENS NÄRMANDE AV SYSTEMET OCH LIVSVÄRLDEN.....	18
6.4 FÖRVRÄNGD KOMMUNIKATION.....	20
6.5 KRITIK AV HABERMAS TEORI	22
7. RESULTAT OCH ANALYS	23
7.1. ANALYS AV TEXT	24
7.2. ANALYS AV DEN DISKURSIV PRAKTIK.....	26
7.3 ANALYS AV DEN SOCIALA PRAKTIKEN.....	30
8. AVSLUTANDE DISKUSSION	33
9. REFERENSLISTA	36
9.1 LITTERATUR	36
9.2. LAGRUM.....	38
9.3. FÖRARBETE	38
9.4. TRYCKTA KÄLLOR.....	38
9.5 ARTIKELFÖRTECKNING.....	38
BILAGOR.....	43
BILAGA 1.	43
BILAGA 2.	43
BILAGA 3	44
BILAGA 4	44

1. Inledning

Det är lördagen den 14 februari 2015 och klockan är strax innan 16. Femenaktivisten Inna Shevchenko håller ett anförande på debattmötet *"Konst, händelse och yttrandefrihet"* vid kulturhuset Krudttønden i Köpenhamn. Närvarande på mötet är bland annat den kontroversielle karikatyrtecknaren och debattören Lars Vilks. Shevchenkos anförande går inte som planerat och innan någon vet ordet av befinner de sig i centrum av en intensiv skottlossning. Totalt 30-40 skott avfyras in genom ett av kulturhusets fönster. Vilks förs ner i ett kylrum för skydd och klarar sig oskadd medan filmskaparen Finn Nørgaard dödas och tre poliser skadas. Polisen startar omedelbart en jakt på gärningsmannen som flytt i en bil från brottsplatsen. Men det slutar inte där (Salö & Naeselius, 2015).

Det är nu söndag, klockan passerar ett på natten och en ny skottlossning utbryter. Denna gång vid synagogan i centrala Köpenhamn varvid en vakt dödas och ytterligare två poliser skadas. Vid halv sex på morgonen rapporterar polisen att de skjutit ihjäl en man som öppnat eld mot dem och på en presskonferens några timmar senare meddelar de att den ihjälskjutne mannen faktiskt låg bakom attentaten (Salö & Naeselius, 2015). Vid ett besök i synagogan uttryckte Danmarks statsminister Helle Thorning-Schmidt att dåden inte var förknippade med islam och även muslimska organisationer har förkastat attentatet (Salö & Naeselius, 2015). Nyhetsbyrån Tidningarnas Telegrambyrå (TT, 2015-02-14) publicerade en artikel där författaren sa att *"Jag fördömer skotten i Köpenhamn. Yttrandefriheten måste alltid skyddas"*.

Händelsen har porträtterats i inte bara i dansk media utan till stor utsträckning också i Sverige, ofta förknippat med just yttrandefriheten och som ett attentat mot "det fria ordet". När händelsen har avbildats har den också många gånger förknippats med bland annat terrorism, islamofobi och terrordådet i Frankrike i januari samma år där tolv dödades och elva skadades. Att få tycka som man vill och att också yttra det så att alla kan höra, om det så är våra innersta åsikter eller bara en ensam tanke är en medborgerlig rättighet och demokratiskt underlag som vi kallar yttrandefriheten (Regeringsformen 1974:152). Men kan verkligen alla i samhället använda sig av denna

rättighet? Och hur påverkas minoriteter av detta? Denna uppsats ämnar emellertid belysa om debatten om yttrandefrihet i media uppfyller kraven för kommunikativ rationalitet.

1.1. Problemformulering och rättssociologisk relevans

I *Rätten i samhället: en introduktion till rättssociologin* (2005) skriver Thomas Mathiesen att rättssociologi är en metod som används för att analysera den sociala verkligheten, att vi ser från rätten ut i samhället. Lagstiftning är någonting som alltid landar i en kontext så rätten och de rättsliga effekterna kan inte ses som isolerade faktorer utan måste sättas in i ett sammanhang. Att den verkar i ett sammanhang innebär att vi måste ut i samhället för att studera den. Den rättssociologiska relevansen i denna studie ligger i att studera hur yttrandefriheten kopplas till lagen å ena sidan och livsvärlden, ett begrepp använt av Habermas som kommer redovisas i teori-avsnittet, å andra sidan. Först är det viktigt att förstå att yttrandefriheten är en del av de mänskliga rättigheterna. Den bygger på och reflekterar över värden som tillhör livsvärlden, det vill säga det mänskliga behovet att fritt uttrycka tankar och idéer. Att yttrandefriheten finns i livsvärlden innebär alltså att den finns förankrad utanför lagen. Men för att alla ska följa yttrandefriheten är det nödvändigt att ha sanktioner och därför har denna rättighet fått stöd i just lagen. Om yttrandefrihet, både som en rättighet och som en lag, ska fungera effektivt borde den, enligt Habermas fungera som en "law as an institution" samt uppfylla de krav som ställs på den kommunikativa rationaliteten (båda begreppen förklaras närmare i avsnitt 6) enligt Habermas teori om kommunikativt handlande. Denna studies uppgift är, med hjälp av första frågeställningen således att undersöka om debatten om terrorattentatet i Köpenhamn uppfyller dessa krav.

Anledningen till varför studiens använder sig av texter från media är för att materialet i media är empiriskt tillgängligt. Innan genomgång av materialet är det dock viktigt att veta att media sägs beskriva fenomen på ett bestämt och vridet sätt där alternativa tolkningar inte får plats i bilden. Därför kan det vara essentiellt att granska vad media egentligen skildrar. Medias skildring kan också ha en betydelsefull påverkan på allmänhetens uppfattningar och opinioner (Bergström & Boréus, 2005:14). Det är här studiens andra frågeställning kommer in. Muslimer har ofta framställts i media, mer ofta i samband med olika terrorattentat och med fokus på muslimer som grupp snarare än

enskilda individer. Framställningen av muslimer är följaktligen en aspekt som är väsentlig för det brottsförebyggande arbetet eftersom framställningen av en grupp som homogen kan få allvarliga, negativa konsekvenser. Anna Sonander skriver i *Att arbeta med barn som brottsoffer: en rättsociologisk studie* (2008:94) att samhällets normer och värderingar kan ha en stor del i hur vi betraktar en speciell grupp människor som "värdiga". I samhället finns det en bild av hur någon ska uppträda och detta blir problematiskt eftersom människor, i detta fall muslimer inte är en homogen grupp. Muslimer agerar alltså inte alltid på samma sätt och det finns heller ingen mall för hur de ska bete sig. Att skapa stereotyper menar Sonander är en risk speciellt vid bemötandet av den aktuella gruppen.

1.2. Syfte och frågeställning

Mitt intresse ligger i att, med teman, framtagna med hjälp av en kritisk diskursanalys, undersöka mediedebatten om yttrandefrihet mot bakgrund av terrorattentatet i Köpenhamn den 14-15 februari 2015. Syftet är vidare att utifrån Habermas teori om kommunikativt handlande undersöka om debatten om yttrandefrihet uppfyller kraven för kommunikativ rationalitet. Frågeställningarna blir följaktligen:

1. Hur debatterades yttrandefrihet inom ramen för den offentliga diskursen om terrorattentatet i Köpenhamn?
2. Vilka bilder av muslimer skapades genom mediedebatten om yttrandefrihet?

2. Disposition

I studiens första till och med tredje kapitel introduceras ämnet, syfte och frågeställningar samt bakgrund och problemformulering. I det fjärde avsnittet presenteras den tidigare forskning som verkat som bakgrundsmaterial till studiens ämne. Där visar jag på vad jag funnit användbart för att få en förhistorisk bild. I kapitel fem återfinns metoden och tillvägagångssättet av metoden – med respektive motiveringar. Här visas också en kritisk sida av både metoden och tillvägagångssättet. Avsnitt sex handlar om den teoretiska utgångspunkt som jag har valt utifrån den insamlade data. Jag fann att kommunikativt handlande passade väl på studiens syfte. I kapitel sju finner vi både resultatredovisning och analys av resultat. Här försöker jag svara på frågeställningarna samt analysera data utifrån de teoretiska begrepp som togs upp i avsnitt sex. Kapitel 8 angriper den avslutande delen, dvs. slutsatserna, vilka svarar

mot studiens syfte och som innehåller en slutgiltig bedömning av materialet. Detta kapitel försöker alltså att sluta cirkeln. Slutligen, under samma kapitel ger jag råd inför framtiden

3. Yttrandefrihet i svensk rätt

Om man ska applicera temaområdet hatiska utlåtanden mot en viss grupp i förhållande till giltig lagstiftning är det framförallt lagar om yttrandefrihet som berörs. Enligt 2 kap 1§ Regeringsformen (1974:152) blir det uppenbart att alla är, enligt svensk lag lovade yttrandefrihet. Det innebär att *"i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor"*. Den fria opinionsbildningen, att tycka som man vill och dessutom yttra det till allmänheten är ett demokratiskt underlag och en viktig medborgerlig fri- och rättighet. Det är tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som stadgar denna rättighet. Enligt yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469), som reglerar behörigheten att uttrycka sig muntlig, går det att läsa att:

1) Varje svensk medborgare 2) är gentemot det allmänna 3) tillförsäkrad rätt enligt denna grundlag att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar 4) offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst. (Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469) 1 kap 1 §)

Syftet med införandet av denna lag var att styrka och befästa yttrandefrihetens skydd och samtidigt grundlagsfästa rättigheterna att uttrycka åsikter med hjälp av medier (SOU 1983:70 *Värna yttrandefriheten*, s. 63). Med tiden så kom lagstiftarna till insikt om att det inte bara är den tryckta skriften som har betydelse för åsiktsbildningen därför kan denna grundlag ses som ett resultat av den moderna teknikens utveckling som också borde ha jämbördigt skydd som den tryckta skriften (SOU 1983:70 *Värna yttrandefriheten*, s. 71). Medieformerna som innefattas av grundlagen kan uppdelas i radiosändningar, databaser, tekniska upptagningar samt övrig kommunikation. Regleringarna som gäller för radiosändningarna omfattar även för television (Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469) 1 kap. 1§ tredje stycket). Håkan Strömberg skriver i *Yttrandefrihetsrätt*(2003:130) att det för definitionen databaser inte finns

någon tydlig avgränsning i lagtexten utan är formulerat som en radiosändning som genom elektromagnetiska vågor signalerar ut upplysningar till allmänheten. Skillnaden är däremot att det påminner mer om tryckt skrift. I yttrandefrihetsgrundlagens första kapitel 9§ hittas föreskrifterna för databaser och anger hur yttrandefrihetsgrundlagen omfattar tillhandahållande av information från en databas över till internet.

När det kommer till yttranden som görs i tryckt text justeras det i tryckfrihetsförordningen och syftet för förordningen är att säkerhetsställa en varierad information och ett fritt meningsutbyte (Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 1 kap 1§ andra stycket). I tryckfrihetsförordning (1949:105) 1 kap 1 § blir rätten uppenbar: "*i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst*". I första kapitlet 5 och 6§ samma lag beskrivs vilka skrifter som inryms i förordningens tillämpningsområde. Enligt förordningen gäller tillämpning skrift som framställts i tryckpress där det tydligt visar vem som har författat skriften, orten och året för mångfaldigandet. Skriften ska dessutom vara utgiven. Med utgiven text menas en skrift som utlämnats för spridning genom försäljning eller spridning i Sverige på annat sätt.

Det finns dock en del begränsningar i det man får uttrycka muntligt eller skriftligt. Dessa kallas tryckfrihetsbrott och regleras i 7 kap 4-5 §§ tryckfrihetsförordning (1949:105) vilka kallas tryckfrihetsbrott (Tryckfrihetsförordning (1949:105) 7 kap 4-5 §§, Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469) 5 kap 1 §). Med tryckfrihetsbrott menas bland annat skydd till personer som utsatts för hot eller kränkningar. Under den 11:e punkten korrigeras skyddet mot särskilda grupper, betitlas hets mot folkgrupp och innebär att det enligt lagen är förbjudet att uttrycka missaktning eller hota en folkgrupp av personer med antydning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning (Tryckfrihetsförordning (1949:105) 7 kap 4 § punkt 11).

I lagen nämns "folkgrupp eller annan sådan grupp av personer" och enligt prop. 2001/02:59 Hets mot folkgrupp m.m. s. 15 riktas det nämnda reglementet till "kollektivt bestämda grupper och kollektiv av sådana grupper (t.ex. "befolkningsgruppen invandrare)". "Befolkningsgruppen invandrare" är ett utbrett begrepp och kan mycket väl appliceras på studiens fokusgrupp muslimer. Så yttrandefrihet i svensk rätt förhåller

sig till denna undersökning eftersom den visar på en gråzon som finns mellan det uttryckt tillåtna och de uttryckt förbjudna, som å ena sidan påverkas av det omgivande samhälle och där å andra sidan lagen kan tolkas till ena sidans fördel.

4. Tidigare forskning

Tidigare forskning om hur yttrandefrihet debatterades vid mediaframställningen av terrorattentatet i Köpenhamn har varit så gott som omöjligt att hitta. Istället berör detta kapitel en genomgång den tidigare forskning som gjorts om islamofobi, media samt yttrandefrihet. Samtliga teman som presenteras är grundstenar i denna studie och hjälper läsaren att bygga upp en bakgrundsbild av ämnet.

4.1. Islamofobi

Islamofobins tydligaste utmärkelser uppgår till det faktum att islam allmänt tolkas som bakåtsträvande och endimensionellt, som en fiende till moderniseringen och västerlandet, som en manipulativ ideologi som enbart utövar förtryck och kontroll. Islamofobi kan å andra sidan också ses som ogynnsamt eftersom det inte respekterar individen. Det befläcker urskillningslöst också varje muslim oavsett social, etnisk eller kulturell tillhörighet (Allen, 2001).

I artikeln *Perspectives: legalizing discrimination: rising tide of islamophobia*(2015) ställer sig Zakia Afrin, professor i juridik vid Golden Gate University, frågan *Hur ska man handskas med den ökande islamofobin?* Afrin(2015) menar att det är viktigt med ett erkännande om att det inte finns någon kollektiv gemenskap av muslimer, inga karakteristiska drag som identifierar dem. Hon menar att islam inte är en kultur och det är skadligt att skapa negativa stereotyper av muslimer. Därmed måste både muslimer och icke-muslimer stå upp mot islamofobin tillsammans och ta ställning mot stereotyper och förödmjukandet av någon annan. Muslimer måste också sluta be om ursäkt för andra individers handlingar som att de representerar hela den muslimska tron. Om historien lär oss någonting så är det att diskriminering mot en grupp människor föder hat som i sin tur skördar våld. Därför måste alla former av islamofobi bekämpas, säger Afrin. *"Illusionen av singularitet bygger på antagandet att en person inte ses som en individ med många egenskaper, och inte heller som någon som hör till många olika*

grupper, utan bara som en medlem av ett visst kollektivt, som ger honom eller henne en unikt viktig identitet” – Amartya Sen (Afrin, 2015).

Att muslimer får inta en defensiv position när det kommer till religion är ingenting nytt påstår Afrin(2015). Enligt Pew Resarch Centers undersökning är amerikanska medborgare mest kalla gentemot muslimer, någonting som startade efter Twin Tower-attackerna den 11 september 2001. Muslimer från olika delar av världen som talar olika språk och med olika etniska och nationella tillhörigheter tillskrivs samma ”terroristbild”, en singular identitet. En terrorist blir muslimsk terrorist precis som varje muslim blir ansvarig för en terrorists kriminella handlingar (Afrin, 2015).

4.2. Medias roll

Media definieras i allt från tidningar, radio, TV och internet och har både som huvudsakligt mål och avgörande roll för förmedlingen av information i samhället och inom bland annat politiska, sociala och ekonomiska sektorer. För att förstå det komplicerade förhållandet mellan media och samhället är det viktigt att förstå medias roll i formandet av världsbilder (Hadenius & Weibull, 2008:15-16).

Dagens samhälle är idag extremt beroende av media både för att offentliggöra händelser men också för att få tillgång till och förstå händelserna. Denna process bekräftar den ständigt beroende relationen som samhället har gentemot media som informationskälla och därför är media en central aktör i utarbetandet och presentationen av aktuella fenomen. Detta gör media till en central aktör för utsändning och återgivning av diskurser i samhället (Jackson, 2005:164, 167).

Christopher Allen skriver i *Islamophobia in the Media since September 11th*(2001) att medias skildringar av islam är en av de viktigaste källorna till islamofobi i Storbritannien. Det betyder dock inte att media är orsaken till islamofobi men det är rimligt att konstatera att det är den mest tillgängliga beståndsdelen som sprider sådana föreställningar i vår globala miljö. Trots att det finns mediekällor som agerat med försiktighet och med respekt för diskriminering så finns det också anda källor som aktivt införlivat de tydligaste uttrycken för islamofobi, att islam är någonting endimensionellt och rent av farligt (Allen, 2001). Allen(2001) påpekar vidare att

tidskriften Daily Mail använde ett foto och intervju med terroristen Abu Hamsa, i samband med attackerna den 11 september 2001. Samma foto och intervju återanvändes i tidningen den 15, 17, 18, 20 och 21 september. Denna upprepade användning av Abu Hamsas extremisttankar kan leda till en situation där okunniga läsare börjar tro att orden har en betydande roll och en representativ röst i det muslimska samfundet. Men vid djupare sökande av Abu Hamsas handlingar går det att se att hans handlingar inte alls är representativa. Dessutom sänder Abu Hamsas utseende ut en bild som är annorlunda mot de västerländska samhällsnormerna, som snarare ligger i linje med anti-islamiska fördomar, någonting som har ett stort nyhetsvärde. Vad som händer är att media sänder ut de mest högljudda röster som passar deras egen agenda snarare än röster som passar den representativa agendan. När det kommer till förklarandet av islam är det också intressant att se vem det är som är författare. Enligt Allen(2001) är detta en viktig aspekt när vi frågar oss vad som är verkligt och vad som är påhittat i media eftersom det är mycket få artiklar som presenterats av muslimer själva. Så på vilka grunder väljer media sina s.k. experter som drar slutsatser? Kan de representera islam och är de valda eftersom de passar en viss agenda framför väsentlig fakta?

4.3. Yttrandefrihet

I *Yttrandefrihetens grundvalar och gränser samt dess betydelse för demokratin*(2000) undersöker Ulf Petäjä, precis som titeln säger gränserna och grunderna med yttrandefriheten och hur dessa påverkar demokratin.

Petäjä(2000) framför två problem sammankopplade med yttrandefriheten. Första problemet handlar om bristen på diskussion kring lagens fundament och stiftelse, dvs. varför är den en så bra sak? Man kan alltså glömma bort varför friheten med yttrandefriheten är önskvärd och behövlig. Andra problemet handlar om gränserna för yttrandefriheten, alltså hur yttranden ska bedömas som "obekväma" eller icke-obekväma. Petäjä förklarar demokratin som en paradoxal företeelse eftersom den å ena sidan ska tillåta medborgarna att framföra sina tankar och åsikter men å andra sidan inte tillåter sådana tankar och åsikter som kan hota demokratin själv. Detta märks tydligt när yttrandefriheten kommer på tal och blir problematiskt om det inte uppmärksammas eftersom en av demokratins viktigaste delar kan leda till problem för själva demokratin (Petäjä, 2000:343-344). Studien kommer fram till att yttrandefriheten

är en god rättighet eftersom den skapar möjlighet till rationalitet för aktörer. Det är alltså mer rationellt att låta någon uttrycka sig fritt än att inte låta någon yttra sig alls. Yttrandefriheten är också en viktig faktor för individers autonomi, för förutsättningen att nå sanningssökande samt att den är nödvändig för aktörer i samhället att kunna vara självstyrande. Studien visar alltså att det går att ta reda på varför yttrandefriheten är en bra sak (ibid, s.356). När det kommer till yttrandefrihetens gränser påstår Petäjä att allmänna yttranden inte kan begränsas så länge de inte är s.k. "primary harms", dvs. sådant som samhället vill skydda sig mot t.ex. rån eller mord, eller så länge inte omständigheterna ses som irrationella. Yttrandefrihetens gränser kan alltså sägas följa principerna om att ett yttrande som inte sägs i en irrationell situation eller under en krigssituation tillåtna eftersom de inte innebär uppmaningar till våld mot individer eller mot staten (ibid).

5. Metod

Detta kapitel redogör för beståndsdelar av den metod som kommer tillämpas i denna studie; den kritiska diskursanalysen. Den kritiska diskursanalysen kommer att beröra insamling av empiri samt den konkreta analysen. Förutom en förklaring av de metodologiska tendenserna går detta avsnitt även igenom urval, avgränsningar, etiska överväganden, reliabilitet och validitet. Metoden är av kvalitativ och induktiv karaktär. Kvalitativa induktiva forskningar bygger på ett tillvägagångssätt med vikt på ord snarare än siffror och som orienterar åt en djupare förståelse av ett fenomen. Teorin är dessutom ett resultat av forskningsinsatsen (Bryman, 2011:340).

5.1. Kritisk Diskursanalys

Denna studie avser att undersöka hur yttrandefrihet artikuleras i svenskt mediereportage genom en textanalys. Syftet med en textanalys är att, i vid bemärkelse undersöka och analysera beståndsdelar i en text (Bergström & Boréus, 2005:18). Inom denna breda benämning finns det olika tillvägagångssätt och därför föll valet på en kritisk diskursanalys som är en form av textanalys med utvidgad karaktär där språket och språkets innebörd står i centrum (ibid, s.309). Ytterligare en skillnad mellan den kritiska diskursanalysen och många andra kvalitativa analysmetoder är att den kritiska diskursanalysen även inberäknar en analys av den sociala praktiken (ibid, s.306).

Så vad är då en diskurs? Iver B. Neumann presenterar i *Mening, Materialitet, Makt – En introduktion till diskursanalys*(2003) två olika definitioner av ordet diskurs. Fredrik Barth definition av diskurs menar ”*en process vilken speglar en förmedling av kunskap, makt och sociala relationer – ett system som kan producera utsagor kring dem som ingår i det*”. Jens Bartelson har definierat det som ett system som kan producera just utsagor. Diskurser är alltså system för att skapa en rad utsagor och praktiker som genom att få kraft inom olika institutioner kan framstå som mer eller mindre normala (ibid, s.17). Diskurs kan dessutom också framställas som ett regelverk som legitimerar respektive avfärdar en del yttranden och anger vem eller vilka som har rätt att göra ett uttalande (Bergström & Boréus, 2005:309). Diskursanalys, som är en mångvetenskaplig analysmodell kan beskriva åtskilliga analyser men en förenad faktor är att den systematiska studien av diskurser koncentrerar sig på att åskådliggöra vad som är styrande i samhället (ibid, s.307). Det bygger alltså på ett konstruktivistiskt tillvägagångssätt där språket är ingången till verkligheten (Börjesson, 2003:15).

Anledningen till varför empirin behandlas genom en kritisk diskursanalys i denna studie är för att den studerar vad som sägs i offentliga debatten. Den offentliga debatten kan, med hjälp av ord och text antas skapa en verklighet dvs. en social praktik, som kommer att förklaras vidare längre ner i detta kapitel. Inom det diskursanalytiska arbetet finns det sällan ett uttalat, praktiskt tillvägagångssätt för hur insamling av material och analys ska gå till. Det existerar inte heller någon färdig procedurmall om hur begreppen ska tillämpas på forskningsområde utan det är snarare den specifika forskningen med tillhörande forskningsfrågor som ska styra hur designen utformas (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:81).

5.2. Faircloughs tredimensionella modell

Norman Fairclough är grundaren till den kritiska diskursanalysen som innefattar mer av benämningen diskurs än enbart den lingvistiska, språkliga analysen. Mer än det så sätts diskursers och sociala identiteters konstruktion i fokus (Bergström & Boréus, 2005:321-322). Faircloughs diskursbegrepp tillämpar en tredimensionell modell som innefattar diskurs som text, som diskursiv praktik och som social praktik. Diskursiv praktik innebär förklaring till hur texter produceras och används. I social praktik finns relationer mellan texten och den diskursiva praktiken (ibid, s.307-308). Fördelen med

en kritisk diskursanalys är att språket ses som upphovsman och upprätthållare av verklighetskonstruktioner parallellt med den djupa ingången i språkanalysen (ibid, s.321). Jämfört med andra, mer vetenskapsintresserade diskursanalytiker så har Fairclough framställt ett mer metodologiskt arbetssätt som erbjuder en systematisk, lingvistisk analys och således passar väl till nyhetsartiklar. Faktum är att den kritiska diskursanalysen av Fairclough anses vara "den mest utvecklade teorin och metoden för forskning om kommunikation, kultur och samhälle inom den kritiskt diskursanalytiska inriktningen (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:66).

5.2.1. Diskurs som text

En textanalys har utgångspunkt i tanken att språkets kategoriseringar är baserade på både medvetna och omedvetna uppfattningar om omvärlden. Så första faktorn i modellen, diskurs som text avser att genom de mediala artiklarna klargöra och analysera vilka diskurser som realiseras i en text (Bergström & Boréus, 2005:280). Att analysera texterna som diskurs görs genom att granska vilka språkliga val som skribenter gör vid beskrivning av terrorattentatet i Köpenhamn och vilken inverkan valen har. Med hjälp av en syntaxanalys, som är ett redskap för att belysa olika aspekter i meningsuppbyggnader kan metaforer kring attentatet visa hur framtagna ord kan associeras med positiva och negativa konsekvenser. Det går alltså ut på att undersöka hur texten tekniskt sett är uppbyggd till exempel satsers hopsättning och hur ordval realiserar diskurser (ibid, s.323). Ytterligare en aspekt som undersöks är modaliteten. Modaliteten illustrerar i vilken omfattning instämmande det finns i en text. Detta blir adekvat eftersom media har en tendens att föra fram tolkningar som om de vore sanningar. I en text kan modaliteterna "det är kallt", "jag tycker det är kallt" eller "kanske är det lite kallt" existera i en text. (Phillips & Winter Jørgensen, 2000:88). Graden av modalitet kan alltså visa hur sociala relationer bevaras i olika diskurser och hur verklighetsuppfattningen kontrolleras av aktörer (Fairclough, 1992:236). Det går att se att mediediskurser många gånger använder sig av en instämmande form av modalitet, som t.ex. "det är kallt", inte minst i debattartiklar.

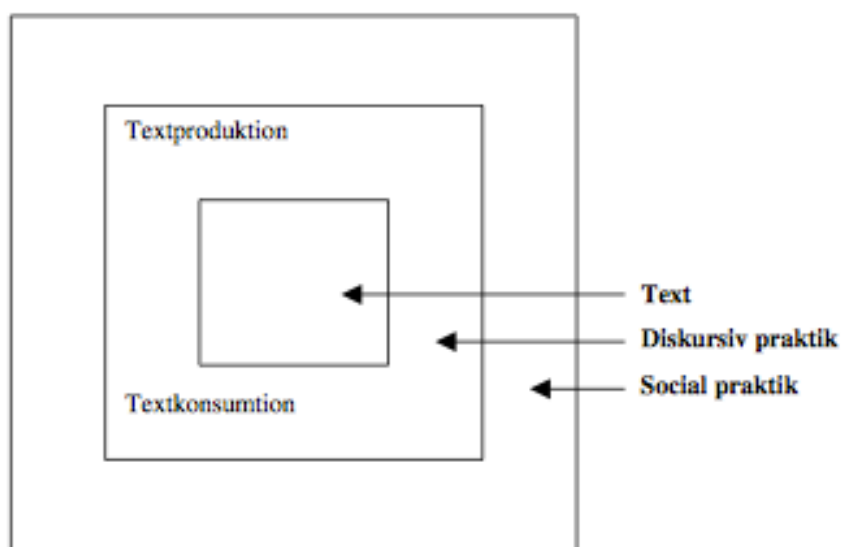
5.2.2. Diskursiv praktik

Vid analys av förändringar ger Fairclough stor uppmärksamhet till intertextualitet och interdiskursivitet. Båda begreppen tillför språket kumulativa drag som är synnerligen

brukbara i den diskursiva praktiken (Fairclough, 1995:70). I denna studie innebär diskursiv praktik hur svenska medieartiklar skapar någon form av textuell kedja och hur författarna konstruerar olika diskurser. Det första analysredskapet, intertextualitet, förklarar hur texter står i relation till varandra och hur de påverkar och efterbildar varandra, till exempel att yttrandefrihetsgrundlagen påträffas och ofta refereras till (Bergström & Boréus, 2005:324). Interdiskursivitet, som är en gren av intertextualitet lägger vikt på diskursens roll i förändringen av språkarten. Detta betyder att den fokuserar på hur diskurser sammansätts och också omproduceras i nya producerade texter. På så sätt går det att se hur diskurser förändras i takt med att gränser och ramar för etablerade diskursordningar ändras. Som forskare kan man fråga sig i vilken stil texterna är skrivna i och i vilken genre texterna är del av (Fairclough, 1992:232).

5.2.3. Social praktik

Tredje och sista komponenten i modellen är den sociala praktiken. Den sociala praktiken kartlägger hur relationen mellan diskursiv text och diskursiv praktik ser ut. Den vill sätta den diskursiva praktiken och texten i ett större sammanhang (Bergström & Boréus, 2005:324). Analysredskapet används för att se hur textdiskurserna förhåller sig till varandra, om de strider om utrymme eller existerar i enhällighet med varandra (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:65). För att undersöka det använder Fairclough begreppet diskursordning som syftar till det sociala område där det finns rådande diskurser som slåss om att vara styrande och därmed högst upp i diskursordningen (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:134). Analysmodellen vill därav se hur artiklarnas diskurser kan bli en del av en ideologi; hur fenomenet för yttrandefrihet framställs, hur det blir stereotypt i relation till muslimer och hur det tillslut kan framstå som en sanning (Törn, 2004:37).

Figur 1. Faircloughs tredimensionella modell (Fleur, 2007). Se även Bilaga 1.

5.3. Genomförande vid datainsamling – Urval och avgränsning

Ett avgränsat material är viktigt i en kritisk diskursanalys eftersom avgränsningarna är ett hjälpmedel till att ringa in diskurserna som ska undersökas. Denna undersökning fokuserar på attentatets diskursordningar. Utifrån studiens syfte undersökte jag hur mycket som skrivits i samband med terrorattentatet i Köpenhamn på det nordiska nyhetsarkivet Mediearkivet (Retriever Research). De sökord som användes var *Köpenhamn* och *terror**, två ord som säkrade att artiklarna handlade om det aktuella fallet men inte begränsade sökningen alldeles för mycket. Att arbetet berör yttrandefriheten i attentatet är någonting som bestämdes efter genomläsning av samtliga valda artiklar. Temat om yttrandefriheten har alltså vuxit fram ur materialet snarare än att det skapats genom förutfattade meningar. Trots att studien till stor del handlar om hur yttrandefriheten framställdes gjordes ett medvetet val att inte tillägga yttrandefrihet i sökorden eftersom många artiklar, som belyser yttrandefriheten men som nödvändigtvis inte använder ordet yttrandefrihet skulle gå till spillo. Jag avgränsade mig till publicerade artiklar mellan datumen 2015-02-14, det datumet attentatet hände till 2015-02-17 eftersom det var under dessa utvalda datum som fenomenet skildrades mest i media. Som mest publicerades det 238 artiklar den 16 februari. Den 17 februari publicerades det 209 artiklar. Efter den 17 februari avtar artiklarna i antal till mer än hälften så få artiklar som de tidigare datumen. Avgränsningen innefattar alltså till den period då händelsen omskrevs som mest i

Sverige. Hur situationen var i Danmark är därför inte relevant för undersökningen. Totalt under den valda tidsperioden, med valda sökord publicerades 546 stycken artiklar i svensk media. De artiklar som, vid första anblick såg ut att vara utanför studiens område sorterades selektivt ut ex. radioinsändare. Många artiklar såg också exakt likadana ut innehållsmässigt och en del artiklar innehöll bara ett fåtal meningar om händelsen som inte skulle bidra någonting till undersökningen. I början var tanken att endast inkludera rapporteringar om själva händelsen men efter genomgång av artiklarna valdes även debattartiklar, reportage och insändare in för att inte avgränsa studien allt för mycket. Utifrån avgränsningarna som presenterats så valdes totalt 82 av 546 stycken artiklar ut.

Urvalet, typen av medier som representerar de olika tidningarna är viktigt för textens dignitet (Neuman 2003:52). Den breda selektionen av artiklar anser jag kan representera den bild som svensk media skapar. Ingen tidning har utelämnats så tidningarna är allt från oberoende liberala, oberoende socialdemokratiska och obundna tidningar som inte delar in sig i höger- och vänsterblocken. Urvalet inkluderar också tidningar som är de mest lästa i Sverige så de berör en bred allomfattande publik.

5.4 Genomförande vid analys

För att analysera hur yttrandefrihet porträtterades har första steget varit att sortera in ämnet i teman och diskurser. Teman och diskurserna togs ut i samband med genomläsning av samtliga artiklar men artiklarna har inte sorterats endast efter ett tema utan kan företräda flera diskurser i analysen. Tema och diskurser har tagits fram genom att anteckna och läsa igenom flera gånger för att på så sätt se samband och röda trådar. Med hjälp av metoden, den kritiska diskursanalysen har teman sedan analyserats. Vid analys av diskurser har, i förhållande till texterna uppgiften varit att undersöka hur och på vilket sätt yttrandefrihet beskrivs utifrån terrorattentatet, genom de ord, metaforer och anknytningar som användes. En särskild viktig del har också varit att se vad som förmedlas och vem som får företräde att förmedla budskapen för att se hur diskurser bildas och formar sig till sociala strukturer. För det andra så var uppgiften i analysen att se hur diskurserna om yttrandefrihet kan relateras till muslimer, på vilket sätt muslimer påverkas av bilden av yttrandefrihet som ges av media genom att se vilka bilder som skapas och utesluts.

5.5. Metodologiska problem: etiska överväganden

En svårighet med att undersöka en sedan tidigare utsatt grupp är det både kortsiktigt och långsiktigt bedrivs en mätning av kunskapsvärdet i jämförelse med riskerna av de negativa konsekvenserna för fokusgruppen (Vetenskapsrådet, 2002:5). Så någonting som har övervägts noga är risken att undersökningen kan leda till yttermera stämpling för gruppen. Till exempel betyder en kritisk diskursanalys i denna studie en makt att skildra och kategorisera som i sig kräver ett ställningstagande vilket har tagits hänsyn till genom ett underbyggande av framställningar i både tidigare forskning och i redovisade teoretiseringar. Ytterligare en aspekt är målgruppens rätt att bli utforskad och komma till tals (Andersson & Swärd, 2008:242). Studien siktar inte på att kontakta fokusgruppen vid undersökning av deras erfarenheter utan snarare att bredda undersökningen till en mer komparerande studie eftersom risken finns att det första alternativet kan leda till en stämpling som avvikare. Därav stärks betydelsen av att undersöka och analysera hur ett fenomen framställs i media.

5.5.1. *Materialets kvalitet – förförståelse, reliabilitet och validitet*

Problemet med en kvalitativ forskning är inte ofta att söka efter material utan snarare att tolka det empiriska materialet. Problematiken med detta är att forskaren har en viss förförståelse för vad denne är ute efter att tolka. Här finns det ett krav på att ha ett objektivt förhållningssätt och en neutral ställning till forskningsobjektet. Detta kan dock ses som orealistiskt eftersom en sådan ställning inte alls är möjlig. Däremot handlar det om att, som forskare fundera på hur och varför en del slutsatser uppnås (Fairclough, 1992:199). Förförståelse kring om debatter är kommunikativt rationell var svår för mig att undgå eftersom jag många gånger tänkt på det, men inte analyserat det vidare. Det är anledningen till varför denna studie kom att handla om just mediaskildringen. Trots det "bagage" jag hade med mig sedan innan jag påbörjade studien har jag i största möjliga mån försökt att skala bort det och på ett så objektivt sätt som möjligt studera det aktuella ämnet. Det som har krävts har varit en balansgång mellan en viss distans till ämnet, objektivitet och en självmedvetenhet inför fördomar (May, 2001:155).

Reliabilitet svarar på frågan om studiens resultat går att lita på och eftersom uppsatsens resultat bygger på studien av språktolkningar krävs det bevisning av att tolkningarna inte är knutna till forskarens egna upplevelser och erfarenheter (Philips & Winter

Jørgensen 2000:353). Läran om läsning och tolkning, hermeneutik pratar om det centrala stadiet att alla nalkar sig en text med viss förförståelse, uppfattning och värderingar i bagaget som inte går att undvika eftersom det är nödvändigt vid förståelse av texten (Philips & Winter Jørgensen 2000:25). För att uppnå en bra intersubjektivitet, som innebär att samma resultat skulle uppnås trots att olika personer utför studien krävs ett neutralt observationspråk (Philips & Winter Jørgensen 2000:36). Med hjälp av den kritiska diskursanalytiska metoden och en strukturerad analys har subjektiviteten försökt att undvikas i så stor utsträckning som möjligt.

Med validitet innebär att studien har undersökt det som den avser att undersöka och hör ihop med om forskningsfrågorna kan besvaras med metoden (May, 2001:118). I den kritiska diskursanalysen gäller det sig att fråga om diskurserna är rätt mätta och verkligt avgränsade. Ett annat sätt att se på detta är att frågan om forskaren gör en "rätt" mätning och tar fram ett "sant" resultat är felaktig. Den diskursanalytiska uppfattningen ifrågasätter just det traditionella sanningsbegreppet för verkligheten är ju också ett resultat av en enskild individs tolkning (Alvesson & Sköldberg, 1994:167). Men för att öka validiteten har jag försökt att applicera många citat från artiklarna så att läsaren enkelt kan komma åt det som står angivet.

6. Teori

Jürgen Habermas har haft dominerande betydelse för studiens förståelse och för lagtextens kommunikationsskapande värde och dess påverkan. Det medför att betoningen ligger på Habermas teori om kommunikativt handlande och analys om kommunikationen som systematisk och förvrängd samt vad lagen spelar för roll i systemet och livsvärlden.

6.1 Kommunikativt handlande

Habermas har i åtskilliga arbeten analyserat det kommunikativa handlandets inflytande över samhällsintegrationen och utvecklingen. Det kommunikativa handlandet har en speciellt ledande roll i bland annat hans rationella diskursmodell. I *The Theory of Communicative Action*(1984) belyser Habermas det kommunikativa handlandet och intersubjektiviteten genom att utveckla George Hebert Meads interaktionistiska hypotes. Detta innebär att det synsätt och den rationalitet som presenteras baseras på

att handlingar kan grundas eller inlösas kommunikativt och rationaliteten ställer giltighetsanspråk på det kommunikativa handlandet. För det första krävs det *sanning* eftersom handlingarna skildrar den verkliga, objektiva världen. Vidare fordras *rättfärdighet* då handlingarna sammankopplas till den sociala världen samt *trovärdighet* som förbinder sig med handlingar i den subjektiva världen (Habermas, 1984:274). Till skillnad från Max Webers handlingsteori så pratar Habermas ur ett mer vittomfattande perspektiv som hanterar fler rationaliseringsprocesser och som inte bara utgår ett ensamt individualistiskt handlingsperspektiv. Han menar snarare att man i rationalitetsteorin måste se till de förhållanden som länkar individer till varandra och tar därmed ett steg in i förståelsebaserade och konsensusskapande förlopp, d.v.s. tankesätt som råder i samstämmighet hos en större grupp, mellan olika aktörer (ibid, s.274-275).

Teorin om kommunikativt handlande vilar i grunden också på en distinktion mellan två begrepp om rationalitet som formar kunskap för att kunna vägleda en handling. Först ut är kognitiv-instrumentell rationalitet som förespråkar handlingar som leder till framgångsrika förverkligande av privata, definierad mål. Handlingarna är antingen instrumentala när de riktar sig mot effektiva insatser i en viss situation, exempelvis vid arbete eller strategiska när handlingarna är ett försök att positivt försöka påverka andra aktörers beslut, exempelvis i dominansförhållanden. För det andra så ligger handlingar som syftar till ömsesidig förståelse till grund för den kommunikativa rationaliteten. Den kommunikativa rationaliteten är tänkt som en process för att nå en överenskommelse mellan olika talare för att harmonisera parternas tolkningar av världen (Deflem, 1996).

6.2 System och livsvärld

För att ytterligare förstå teorin om kommunikativt handlande skiljer Habermas mellan system och livsvärld. Livsvärlden är, precis som namnet säger den värld som vi lever i, delar med andra och tar för givet. I livsvärlden har vi en förvetenskaplig uppfattning där det sker en social integration på ett moraliskt plan (Carlsson, 1988:232). Förutom att tillhandahålla en uppsättning kulturella värden så säkrar livsvärlden också att sociala aktörer följer de normativa krav som finns i samhället (för solidariteten av sociala grupperingar) och att sociala aktörer har möjligheten att agera som kompetenta deltagare i harmoni med sin sociala miljö; identitetsformation (Deflem, 1996). I

systemet däremot finns det en kontroll och effektivitet som fungerar som ledsagare. Systemet består av administrativa apparater samt ekonomiska system som har växt ur livsvärlden. Båda delarna är centrala (Carlsson, 1988:232).

Trots trofastheten i livsvärlden så finns det risk att den rasar ihop på olika sätt. Exempelvis kan det te sig på så sätt att en patient känner sig dåligt behandlad vid kontakt med hälso- och sjukvården. Livsvärlden kan, utifrån det här ses som problematiserad, särskilt i takt med det kommunikativa handlandets utveckling som integrerande mekanism. Det betyder att både användandet av och risken för ofred av det kommunikativa handlandet expandera och bli större (Carlsson, 1988:232).

Habermas påstår att det handlingsriktade synsättet av livsvärlden inte kan appliceras på alla komplexitet i det moderna samhället. Samhället måste då säkra överföringen av kulturella värderingar, legitima normer och socialiseringsprocesser. Dessutom måste de också, på ett effektivt sätt hantera och kontrollera omgivningen i form av framgångsrika åtgärder. En systemteori som särskilt uppmärksammar de ekonomiska och politiska systemen kan användas för att förstå perspektivet om livsvärlden. Systemen har, under historiens gång splittrats från livsvärlden för att fungera självständigt, och inte längre som bas av det kommunikativa handlandet som syftar till att förstå, utan i termer av funktionalitet vid styrning av media, pengar och makt (Deflem, 1996). Detta problem kan bemötas av två olika styrmedel som på en del plan fungerar som ersättare av kommunikationen. Först och främst finns "*law as a medium*", rätten som medium, där rätten liknas ett instrumentellt styrningsmedel och har sin grund i statliga interventionens sociala ingenjörskonst eller olika marknadskrafter t.ex. förvaltningsrätten. Men rätten inrymmer också "*law as an institution*", rätten som institution, där det finns en kommunikativ möjlighet. I detta styrmedel inryms straffrätten med sin rätt och moral (Carlsson, 1988:233). Vad lagen har för påverkan på det kommunikativa handlandet i systemet och livsvärlden kommer att vidare diskuteras nedan i detta avsnitt.

6.3 Rättens närmande av systemet och livsvärlden

De problem som presenterades ovan kring livsvärldens kolonisering när styrningscentrerade medel från systemet, så som ekonomi och byråkrati, övertar den symboliska reproduktionen av livsvärlden kan relateras till rättens involvering. För att

närma sig rättens påverkan skiljer Habermas mellan rätten som *instrumentellt styrningsmedel* (förklarat som *law as medium* ovan), som tillhör systemet och rätten som *kommunikativ institution*, som tillhör livsvärlden. När rätten tar på den socialteknologiska interventionen som ersätter kommunikativa uppbyggnader och fördelar välfärden utifrån egna autonoma intressen fungerar den som ett styrningsmedel. När rätten agerar som ett styrningsmedel ligger kraften i den instrumentella rationaliteten. Risken med denna rättsliga reglering är att den passiviserar individer och försummar nödvändiga, kommunikativa handlingar i livsvärlden (Carlsson, 1988:233). Rättens betydelse kommer därav att ligga i dess kapacitet att starta kommunikativ rationalitet mellan olika aktörer (ibid, s.235).

Rätten som institution däremot grundar sig på att inkludera alla parter i "kommunikativa tvång" för att uppnå ett kommunikativt konsensus (ibid, s.234). När en rättssociolog undersöker deltagande i beslutsprocesser och kommunikationen som inrymmer i besluten så bör denne undra varför olika individer får olika mycket utrymme att delta i processen. Frågan blir således vad det är som begränsar rättens utveckling som institution och möjligheten till en kommunikationsskapande förmåga? En förklaring kan vara att det finns starka grupper som gör sig mer hörda och detta påverkar i sin tur kommunikationens resultat (ibid, s. 234). Nedan följer en figur över olika anledningar till varför en del parter bjuds in i den beslutsfattande processen:

Dimension:	Karaktär på kommunikationen:
INSTRUMENTELL: <i>System: systemintegration</i>	KOMMUNIKATION FÖR ATT SYSTEMET SKA FÅ INFORMATION. Ett funktionellt sätt för systemet att inhämta och absorbera information från den inbjudna parten och dennes vardagsverklighet (livsvärld). Det är en information som under andra omständigheter inte varit tillgänglig för systemet.
STRATEGISK/ TERAPEUTISK <i>Livsvärld: social integration</i>	KOMMUNIKATION SOM ETT PSEUDO-INFLYTANDE. Genom att ge den inbjudna parten uppfattningen av att ha ett verkligt inflytande är det möjligt att systemet kan höja aktörernas motivation, och i förlängningen även effektiviteten. KOMMUNIKATION SOM EN VENTIL. En kanal för den inbjudna parten att prata av sig.
KOMMUNIKATIV:	KOMMUNIKATION SOM KONSENSUS-ORIENTERAD PROCESS OCH SOM EN KANAL FÖR VÄRDEDISKUSSIONER. Denna form har en argumentativ design som stimulerar olika demokratiseringsprocesser och reflexiva läroprocesser som i sin tur konkretiserar, utvecklar eller omdefinierar ramlagarnas innehåll och resultatet av olika sociala processer.

Figur 2. Anledningar till varför vissa parter bjuds in i den beslutsfattande processen (Carlsson, 1988:236). Se även Bilaga 2.

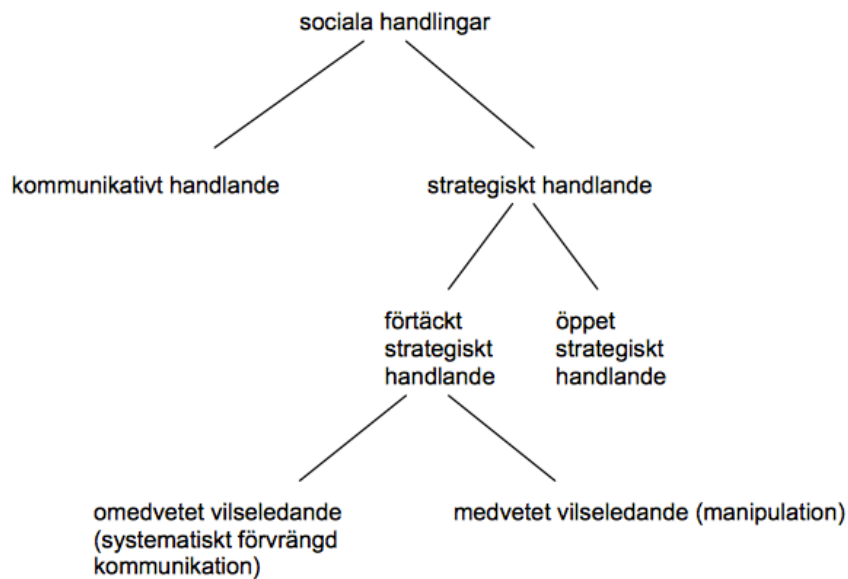
Kommunikationen som är strategiskt/terapeutisk kan ses både som positiv och negativ. Denna dimension ger parter en möjlighet att prata av sig. Om individen känner lättnad av att få prata av sig och får förbättrad motivation så fungerar kommunikationen som "terapeutiskt". Men om det snarare används som en "ventil" för att sopa undan problemet eller som ett medel för att förbättra effektivitet kan det betecknas som strategiskt (Carlsson, 1988:235-236).

6.4 Förvrängd kommunikation

"What raises us out of nature is the only thing whose nature we can know: language. Through its structure autonomy and responsibility are posited for us. Our first sentence expresses unequivocally the intention of universal and unconstrained consensus" (McCarthy, 1978:314).

Påståendet som kommer från Habermas som står skrivet i Thomas McCarthys bok *The Critical Theory of Jürgen Habermas* (1978) och går ut på att språkets roll är att skapa en ömsesidig förståelse mellan olika aktörer genom ett kommunikativt handlande som då företräder en rationell princip. I den ideala kommunikationssituationen så är alla parter jämlika varandra och lyssnar ömsesidigt på varandra. Utöver att uppnå ömsesidigt förståelse kan språket också användas strategiskt. Språket kan, istället för att tjäna som en process för demokratisering, stänga ute svaga grupper och upprätthålla olika "felaktiga" uppfattningar. Detta fenomen kallar Habermas för störd och förvrängd kommunikation. Till skillnad från den ideala kommunikationssituationen är makt innevarande i de reella samtalssituationerna. Makten kan då vara en väsentlig barriär för samtalen att överkomma.

Vid användandet av det kommunikativa handlandet som tes har Habermas nyttjat begrepp som till exempel den rationella diskursen och den herreväldesfria kommunikationen. De här två begreppen bygger just på en förutsättning om utebliven systematiskt störd och förvrängd kommunikation. Det som kan systematiskt förvränga kommunikationen och leda till, som Habermas rubricerar det, pseudokonsensus är auktoritär och hierarkisk struktur, makt, pengar eller "ideologisk vetenskap". Makt, pengar eller vetenskapen är inte enligt Habermas några väsentliga beståndsdelar men däremot mer framträdande när det kommer till samhällsintegrationen. I livsvärlden är kommunikation en nödvändig faktor för en koordinerad mekanism. I denna kontext är det snarare strategiska och instrumentella styrmedel än pengar, makt och vetenskap som underlåter strukturerna i livsvärlden. Problem som kan uppkomma ur förvrängd kommunikation är förtal, hot, negativism, förvrängningar, manipulation, tvetydighet och förnedrande kommentarer. I en del rörelser existerar insikter om dessa problem och används medvetet som i sin tur kan leda till förtryck (Habermas, 1987:369). Däremot så betonar Habermas att språket och kommunikationen är mer fundamental som förståelseprocess jämfört med den förvrängda kommunikationen så strukturen för förvrängd kommunikation är inte den ultimata och har alltså sin grund i den sunda språkliga kommunikationen (McCarthy, 1978:314).

Figur 3. Habermas olika typer av sociala handlingar (Habermas, 1995b:101). Se även Bilaga 3.

6.5 Kritik av Habermas teori

Mathieu Deflem skriver i *Introduction: Law in Habermas's Theory of Communication* (1996) att det är viktigt att notera att Habermas koncept om kommunikativt handlande inte alltid syftar till en ömsesidig förståelse genom endast talhandlingar, dvs. att språket i sig används i interaktionen mellan minst två aktörer, Alla kommunikativa processer slutar nödvändigtvis heller inte i ömsesidighet. Det finns många fler faktorer än bara språket, exempelvis tecken och symboler som också inräknas i interaktionen förmedlad genom språket. Habermas hävdar att det är endast genom språket, under förutsättning att det är rationell argumentation som sociala aktörer kan samordna handlingarna när det kommer till en strävan efter ömsesidig förståelse.

William Outhwaite skriver i *Habermas – A Critical Introduction* (1996) synliggör faktorer om Habermas teori om kommunikativt handlande som är värda att begrunda. Outhwaite uttrycker att det finns fall där en person redan innan ett samtal med en annan person har misstankar om samtalet kan leda till att samtalet helt uteblir. Det borde därav finnas en önskan om att faktiskt börja kommunicera samt en förmodan om att samtalet kan leda någon vart. Annars finns det en risk för att meningsutbytet och därmed den

ömsesidiga kommunikationen inte överlever. Dessutom påpekas det att olika människor har olika bakgrunder med olika syn på saker. De olika bakgrunderna och maktförhållandena kan leda till svårigheter med det kommunikativa handlandet och svårigheter att acceptera en kännedom som gemensam och giltig. Så att förstå någonting har alltså ingen koppling med att värdera och acceptera någonting, som Habermas påstår. Outhwaites skriver vidare att teorin om kommunikativt handlande inte kan hålla om parterna i samtalet inte kopplar bort sina egna intressen, undviker strategier och har en god moral, detta är dock någonting som även Habermas manar för.

7. Resultat och analys

Denna del kommer att presentera både resultat och analys av den svenska mediebildens av yttrandefriheten och hur kommunikationen däri fungerar. Anledningen till detta är läsaren enklare ska förstå de presenterade analytiska medlen som presenteras i anknytning till texturvalet från artiklarna. De diskurser som presenteras har visats på majoriteten av artiklarna men på grund av platsbrist så presenteras ett subjektivt urval av artikeltexter som har visat tecken på de aktuella temana och diskurserna. Antalet teman som har återfunnits i antalet artiklar redovisas i Bilaga 4. Min uppfattning är att efter genomgång av samtliga artiklar så har en stor del av texterna visat en koppling mellan hur yttrandefriheten används i artiklarna och den bild som visas av muslimer. Presentation av resultat av analys sker först och främst utifrån de verktyg som erbjuds i Faircloughs tredimensionella modell i den kritiska diskursanalysen, främst för att förstå diskurserna. Modellen skiljer mellan diskurs som *text*, som *diskursiv praktik* och som *social praktik*. Under de tre rubrikerna presenteras de framträdande diskurserna och övergripande ledmotiven som var och en för sig analyseras med hjälp av teorin om kommunikativt handlande av Jürgen Habermas.

Philips & Winter Jørgensen(2000:140) skriver att diskurser konstrueras med hänsyn till studien och forskningsfrågorna och är därför ingenting som faktiskt finns i verkligheten. Detta betyder inte att de lider brist på ett verklighetsinnehåll men avgränsningarna och de presenterade teman är sammanbundna till just detta arbetets syfte.

7.1. Analys av text

Framställningen i denna studie är text, alltså artiklarna i svensk media och dess yttrande om terrorattentatet i Köpenhamn. Så första fokus ligger på att titta på textegenskaperna i det empiriska underlaget som skildras i anknytning till metodens resultat. Resultatet av textanalysen ligger sedan till grund för analysen av både den diskursiva praktiken och den sociala praktiken. Detta betyder dock inte att samtliga faktorer fungerar och redovisas separat för när man arbetar med analys av textegenskaperna så inkluderas också diskursiv praktik samt relationen mellan text och diskursiv praktik (social praktik). Det är texternas lingvistiska nyanser som tillåter processerna att inverka på varandra (Winther Jorgensen & Phillips 2000:74).

7.1.1. Värdeladdade ord

Först och främst kommer värdeladdade ord och hur texterna framställdes att presenteras för att lättare förstå händelsen och framförallt för att förstå diskurserna. Terrorattentatet i Köpenhamn var för många en extremt stor händelse som påverkade ett helt samhälle så därför kan det ses som naturligt att det existerar värdeladdade ord i medierapporteringen. Det var vanligt att författarna till artiklarna använde kraftfulla, starka ord för att förtydliga både attentatet, muslimer och gärningsmannen. Att analysera texterna som diskurs sker genom att undersöka vilka språkliga val som författarna gör vid beskrivningen av terrorattentatet i Köpenhamn (Bergström & Boréus, 2005:323).

Vi får inte glömma att alla utvalda artiklar kommer från svensk medierapportering och inte från dansk media. För att klarlägga och tydliggöra attentatet användes förklaringar som att *"... sådana här attacker inte bara riktar sig mot dem som nyttjar yttrandefriheten till gränsen, eller mot dem som har judisk härkomst. Attentaten är riktade mot hela samhället"* och *"Danmarks kamp är vår, och alla andra öppna samhällens. Den ska inte förloras"* (Försvara demokratin, Jönköpings-Posten 2015-02-16). Petter Birgersson skriver i Trelleborgs allehanda(2015-02-16) att det inte bara är konstnärer som bildar en måltavla utan ett helt samhällssystem. Här finns det anledning att tro att sådana här värdeladdade ord applicerades i artiklarna för att visa att händelsen som inträffade i Köpenhamn var en hemsk gärning som inte bara påverkade den danska befolkningen utan i stor mån påverkar även befolkningen i Sverige. Detta blir även tydligt i

Köpenhamn i chock och sorg(TT Nyhetsbyrån 2015-02-15) där det står att *"Hatet som finns mot oss är fullständigt blint och skyr inga medel. Det är ett hot mot hela demokratin och mot hela västvärlden. Det är ett krig"*. Här använder författaren ordet "oss" som kan antas poängtera återigen att hatet som attentatet styrdes är någonting som är riktat även mot Sveriges befolkning. Valet av uttryck som "hot" och "krig" understryker ytterligare värdeladdade ord som används för att förstärka förklaringarna av attentatet. Om man istället ersatt förklaringarna med ord som till exempel "ofred" istället för "krig" eller "fara" istället för "hot" skulle händelsen kunna tolkas på ett mindre kraftfullt sätt.

Vidare går det att utläsa att en majoritet av artiklarna sammankopplas med det terrorattentat som skedde i Paris mot Charlie Hedbo den 7 januari 2015 där tolv dödades och elva skadades. Associationen till händelsen i Paris kan också antas vara ett sätt att genom text förstärka uttrycket av attentatet i Köpenhamn. Exempel på hur attentaten anknöts är *"Attentatet i Köpenhamn i helgen har obehagliga likheter med attentaten i Paris för en dryg månad sedan"* (Ännu viktigare att försvara det öppna samhället, Svenska Dagbladet 2015-02-16) eller som Lilian Sjölund skriver i Ljusdals-Posten(2015-02-16) *"En dryg månad efter attentatet i Paris regisseras en kuslig terrorrepris. Denna gång är det ännu närmare vårt lördagsmys med melodifestival, chips och dipp..."*. Förutom det faktum att de båda händelserna associerades med varandra användes värdeladdade ord som "obehagliga likheter" och "kuslig terrorrepris" för att markera inte bara att handlingarna var likadant utförda utan också hur hemska båda händelserna var.

Efter attentatet i Köpenhamn kom ett flertal tidningar ut med de signalement som polisen släppt om gärningsmannen. GT(Helena Sjögren, 2015-02-15) och Aftonbladet(Habul m.fl., 2015-02-15) skrev att *"Han ska vara mellan 25 och 30 år gammal, 185 centimeter lång och beskrivs som atletiskt byggd. Mannen ska ha arabiskt utseende, men ljusare hud än normalt och svart, rakt hår"*. Beskrivningen "arabiskt utseende" som användes av mer än en tidning kan, för många personer, vara ett ord av stort värde. Det drar väldigt många personer över en och samma kam och antar att alla med "arabiskt utseende" ser likadana ut. Man kan ifrågasätta vad som är ett "arabiskt utseende". Är det mörkt hår och mörka ögon? Har alla med arabiskt ursprung mörkt hår och mörka ögon? Genom att undersöka utifrån modaliteten, som illustrerar i vilken

omfattning instämmande det finns i en text (Phillips & Winter Jørgensen, 2000:88) går det att se att texten har en hög modalitet. Media för här fram tolkningar av en grupp av människor som om att de vore sanningar. Att media framställer en viss grupp på ett visst sätt är ett ämne som kommer behandlas närmare efter en genomgång av både diskursiv som text och diskursiv praktik.

Yttrandefriheten som diskurs, hur diskursen används i medierapporteringen och framförallt hur diskursen står i relation till muslimer kommer att presenteras och analyseras längre ner i detta kapitel. Men jag kommer att visa vad för ord, i sammandraget nedan som användes vid referering av yttrandefriheten och hur yttrandefriheten realiserades i texten. Therese Thomasson frågade sig i City Lund(2015-02-16) om man kan *"skjuta ner yttrandefriheten?"*. Uttrycket är en metafor som härleder att terrorister är ett hot mot den västerländska demokratin och det öppna samhället. Och genom att *"skjuta ner"* yttrandefriheten så kommer den inte länge fungera som den rättighet som den är.

7.2. Analys av den diskursiv praktik

Framställningen av diskursiv praktik, dvs. produktions- och konsumtionsprocesserna, berör hur yttrandefriheten används i medieframställningen med hjälp av olika utlåtanden för att få en bild av vad som är *"rätt och fel"* i framställningen. Diskurserna och temana som används vid framställningen för att producera en text som läsaren stödjer sin tolkning på har en bestämd lingvistisk konstruktion som bildar både produktionen och konsumtionen av texten (Phillips & Winther Jørgensen, 2000:75).

7.2.1. Yttrandefriheten måste skyddas till varje pris

I medias diskursiva praktiks text, det vill säga skildringen av den aktuella händelsen kan ideligen identifieras med utformningar som syftar till att attentatet inte ska stoppa rättigheten att i tal, skrift, bild eller på annat sätt fritt få uttrycka sina tankar, åsikter och känslor. Trots att inte ordet *"yttrandefrihet"* användes i sökschemat vid insamling av artiklar var det ett framträdande intertextuellt mönster i medias skildring och vid samspel av debatter om det inträffade attentatet i Köpenhamn genom olika formuleringar och begrepp. Det går alltså att säga att intertextualiteten av

yttrandefriheten i medierapporteringens diskursiva praktiks texter är hög. Anna Dahlberg skriver i artikeln *Skotten mot Vilks angår oss alla*(Expressen 2015-02-15) att terrorns skottsälvor riktas rakt mot yttrandefriheten. Hon fortsätter skriva att mötet om yttrandefriheten tappar fokus och förvandlas till någonting som liknar en slaktscen och det måste bli den viktigaste läxan efter attentatet i Köpenhamn. Dahlberg poängterar att vi måste stå enade i kampen för yttrandefriheten var hotet än kommer ifrån. Många författare är eniga om att yttrandefriheten är en viktig komponent att skydda i samhället och som till varje pris måste skyddas. Detta blir tydligt i *Skotten visste var de tog*(Borås Tidning 2015-02-15):

Det som lockade fram hatet i Köpenhamn var att konstnären Lars Vilks fanns i lokalen. Men det spelar ingen som helst roll hur många konstnärer som genom sina verk eller sina ord har förargat och förödmjukat aldrig så många människor världen över. Ty i ett samhälle som är fritt, öppet och demokratiskt finns rätten att göra så, och därmed också alltid risken att bli förorättad och till och med förnedrad av andras yttranden i offentligheten. Det finns inte heller något försvar för att den som upplever sig som ifrågasatt och kränkt i sitt allra djupaste och innersta väsen ska som replik kunna ta sig rätten att hota, misshandla eller döda. Att göra så och i namn av vilka gudar det än vara månne, det är att göra sig till detta öppna samhälles fiende. Och mot alla sådana måste samhället försvara sig. Med alla till buds stående medel (Borås Tidning, 2015-02-15).

I artikeln *Stanna inte inomhus*(Uppsala Nya Tidning 2015-02-16) skriver Kristina Lindquist att Lars Vilks också agerat på ett sätt som varit oacceptabelt för demokratin bl.a. när han gjort häpnadsväckande uttalanden som t.ex. "*det finns för många muslimer i Sverige*". Trots Vilks uttalanden så anser Lindquist att för att överhuvudtaget kunna driva denna fråga om att demokratin är hotad måste vi försvara den ordning som gör att journalister och konstnärer kan uttrycka sig offentligt. Här syns det igen att yttrandefriheten är den viktigaste komponenten som till varje pris måste skyddas, trots att det presenteras att Vilks också agerat på ett odemokratiskt sätt. Genom att använda argument som säger att personer som Lars Vilks får uttrycka vad de vill så berättigar det Vilks handlande. Detta kan ses som ett sätt för media att belysa rättens närmande av livsvärlden. Blir Lars Vilks handlingar och häpnadsväckande uttalanden, i livsvärlden, rättfärdigade av media genom ett närmande av yttrandefriheten, i systemet? Habermas förklarar att rätten som institution bör inkludera alla parter i det kommunikativa

handlandet för att uppnå ett gemensamt konsensus. Trots detta förvrids den kommunikativa möjligheten som begränsar rättens utveckling som institution som gör att en del grupper kan göra sig mer hörda (Carlsson, 1988:234). Av samtliga artiklar går det inte att utläsa i en enda artikel om någon sådan kritik som riktas mot Vilks som påpekar att attentatet som skedde var på grund av hans förbluffande uttalanden. Ingen säger emot eller påpekar att han var ansvarig på grund av hans tidigare handlingar. Det går att förmoda att detta motargument mot Vilks inte används i medierapporteringen av attentatet eftersom det inte försvaras av yttrandefrihetsrättigheten, en rättighet som enligt lag är till för alla. Här får alltså en del grupper möjligheten att göra sig mer hörda i media som i sin tur påverkar kommunikationens resultat. Av de som använder yttrandefriheten som ett argument för att rättfärdiga en aktörs handlingar kan sägas använda sig av strategisk kommunikation (se bilaga 2). De som använder sig av den strategiska kommunikationen i media tillämpar den alltså som en "ventil" för att föra bort de som inte samtycker.

Ytterligare ett exempel för att visa hur den förvridna kommunikationen utspelas i media är i en artikel från Tidningen Ångermanland(2015-02-16) av Jens Runneberg så beskriver Lars Vilks som en konstnär som söker publicitet. Författaren undrar om det verkligen är nödvändigt att han framställer profeten Muhammed på det sätt han gör. Runneberg fortsätter sen att skriva att det är en enkel debatt eftersom svaret på alla invändningar mot Vilks bara är ordet "yttrandefrihet". Att använda den metaforen bevisar ytterligare en gång ett sätt att driva bort attentatet genom att rättfärdiga Vilks handlingar genom rättigheterna i yttrandefriheten. Detta kan ses som en interdiskursivitet, alltså hur diskursen produceras i texten, eftersom argumenten bygger på medias diskursiva praktiks texter av yttrandefriheten.

Det närmaste ett motargument vi kan komma i medierapporteringen är i en artikel från Svenska Dagbladet(2015-02-16) där Lisa Irenius ifrågasätter det faktum att attentaten skedde i Danmark, och även i Frankrike tidigare i år. Hon menar att det kanske inte var så konstigt eftersom både Danmark och Frankrike under en lång tid haft framgångsrika främlingsfientliga partier och att sambandet inte är mer komplicerat än att hat föder hat. Här inkluderas även motargumentet mot Vilks i medierapporteringen och den strategiska kommunikationen i livsvärlden kan istället ses som terapeutisk (se Bilaga 2).

Även Carsten Jensen (Dagens Nyheter 2015-02-16) räknar upp ett flertal händelser som visar på Danmarks främlingsfientlighet, t.ex. att Danmark, tillsammans med Belgien och Storbritannien är det enda europeiska land som under de senaste tolv åren deltagit i de fyra krigen i Irak, Afghanistan, Libyen och IS. Danmark är dessutom, tillsammans med Belgien, det europeiska land som skickar flest krigare till Syrien. Jensen menar att problemet med yttrandefriheten i Danmark inte är att den missbrukades utan att den inte användes tillräckligt mycket. Bakom de främlingsfientliga väggarna, som inte visar värdighet och ansvar, som Danmark visar upp finns det ett tolerant civilsamhälle som inte visas upp och som håller på att bli stumt. Det Jensen påvisar är fler personer borde stå upp för det motargument mot Vilks som diskuterades tidigare och därmed också den terapeutiska kommunikationen (se Bilaga 2). Jensen framlägger också att det bara är de främlingsfientliga väggarna som framträds, speciellt i diskussionen om yttrandefrihet. I linje med Jensens framförda omständigheter så går det att utläsa ur resultatet att bara de allra mest extrema rösterna lyfts fram i media. Habermas kallar denna typ av kommunikation, där parterna inte är jämlika och ömsesidigt lyssnar på varandra för förvrängd kommunikation. Det är alltså bara de allra högsta rösterna som här får använda sig av rättigheten om yttrandefrihet, att få uttrycka sina åsikter, tankar och känslor fritt i Sverige. Språket i media gör alltså så att svagare grupper än de som får utrymme att uttrycka sig stängs ute och på så sätt upprätthålls de "felaktiga" uppfattningarna. Hur utelämnade grupper påverkas av den systematiska, förvrängda kommunikationen kommer diskuteras närmre i avsnittet 7.3. Analys av den sociala praktiken.

7.2.2. Det fria ordet är en del av demokratin

"Det är mycket allvarligt att det fria ordet attackeras igen. Att det sker i Köpenhamn på ett möte där en svensk konstnär medverkat påminner om att vi inte på något sätt är skyddade i vår del av världen. vi måste alltid försvara det öppna samhället", skriver Moderaternas partiledare Anna Kinberg Batra i ett pressmeddelande" (TT Nyhetsbyrån 2015-02-14).

Att tycka som man vill är en viktig rättighet vi har i Sverige. Att dessutom få uttrycka sina tankar, åsikter och känslor i tal, skrift, bild eller på annat sätt helt fritt är en av de viktigaste delarna i yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). *"Att en befolkningsmajoritet inte ställer sig bakom allt som yttras är själva kärnan i yttrandefriheten"*. Så förklaras

friheten i *Vi måste stå enade mot terrorn*(Eskilstuna Kuriren 2015-02-15). I åtskilliga artiklar beskrivs attentatet i Köpenhamn som en attack mot det fria ordet, dvs. en attack mot rättigheten att få uttrycka sina åsikter. Även extremismen har beskrivits som någonting vars mål är att döda yttrandefriheten och ta ner det öppna och demokratiska samhället. I flera artiklar, bl.a. Norrbottens Kuriren(2015-02-16) skriver att attentatet inte bara är en attack mot utövare av det fria ordet utan det är ett attentat mot hela det öppna västerländska samhället. Anna Dahlberg uttrycker i Expressen(2015-02-15) att om vi viker oss i försvaret av Lars Vilks rätt att få verka som en fri konstnär så blir vi ett annat slags samhälle. Då finns risken att terroristernas världsbild sakta men säkert internaliseras. I *Den blodiga propagandan*(Nerikes Allehanda 2015-02-16) beskrivs Sverige som ett av de länder i världen med en av de mest toleranta tryckfrihetsförordningarna och där religionsfriheten är grundlagsskyddad. Människor har rätt att uttrycka sina tankar även om de skulle vara klantigt uttryckta och det är statens jobb att skydda denna rättighet vare sig det är Lars Vilks eller andra personer. För gränsen för vad som får sägas står i våra lagar. Även Danmarks statsminister Helle Thorning-Schmidt har uttalat sig om händelsen: "*Detta är inte en kamp mellan islam och väst. Det är en kamp mellan demokrati och en mörk ideologi*" (bl.a. i Bohuslänningen 2015-02-16). Här förklaras rätten, alltså systemets närmande av livsvärlden. Livsvärlden är speciell för dess symboliska värde och risken finns att systemets och rättens involvering tar över den symboliska reproduktionen i livsvärlden. För att lösa denna motsättning pratar Habermas om rätten som instrumentellt styrmedel(som tillhör systemet) och rätten som institution(som tillhör livsvärlden) (Carlsson, 1988:233). Rätten som institution erbjuder en kommunikativ möjlighet där det inryms rätt och moral. Rätten som institution ska alltså ge plats åt rättigheterna som yttrandefriheten i systemet erbjuder i livsvärlden. Det går dock att kritisera detta och efter genomgång av material också ifrågasätta om rättigheten om yttrandefrihet faktiskt platsar i rätten som institution. Här kan vi istället se tendenser att den snarare verkar som "law as medium" eftersom kommunikationen vid debatt om yttrandefrihet kan bli förvrängd och "tysta ner" människor.

7.3 Analys av den sociala praktiken

Social praktik är skildring av texten. Detta påvisas när medias utlåtande skapar en sanning om hur en viss grupp i samhället är eller ska vara och på ett sätt "gömmer sig

bakom” diskussionen om yttrandefriheten som skapar en social praktik i samhället. Analys av social praktik betyder att förhållandena mellan text och diskursiv praktik placeras in i en social kontext som återges i ett bredare område utanför diskurserna. Målet är att genom den kritiska diskursanalysen förklara förhållandena mellan språket (texten) och socialpraktik genom att lägga fokus på diskursiva praktikens roll i bevarandet av den sociala ordningen (Bergström & Boréus 2005:324). Detta innebär att muslimer beskrivs och ges uppfattning på ett visst sätt beroende på den diskursiva praktiken.

7.3.1. "Vi" och "dem"

Zakia Afrin skriver i *Perspectives: Legalizing Discrimination: Rising Tide of Islamophobia*(2015) att händelserna i Frankrike ledde till fruktansvärda efterdyningar för människor, speciellt muslimer eftersom diskussioner om att alla muslimer skulle ta ansvar för attentatet uppkom i debatten. Detta var utöver den redan befintliga och hetsiga diskussionen på webben som förklarade den "sanna" våldsamma naturen av islam. Men européernas rädsla för islam kan spåras tillbaka ända till korstågstiden. Efter Muhammeds död år 632 blev det osmanska väldet jättelikt och islams makt fick stort inflytande både politiskt och kulturellt. Terror, förstörelse och barbari kom i kristnas ögon att förknippas med religionen (Said, 1978:137).

Den fientlighet mot muslimer som vi kan hitta i historien lever vidare idag och har fortsatt framställa muslimer som "de andra" eller "de onda". Media kan då komma undan med nedlåtande bilder av muslimer eftersom de är förenliga med de utbredda föreställningarna i samhället (Loomba, 2006:12f). I *Covering Islam*(1997) uttrycker Edward Said att västerländsk media skapar termen "islam" som ett "objekt" som alla kan referera till. Termen används ofta för att förklara en hel kulturs agerande men på grund av grova generaliseringar behöver termen inte ha någonting med verkligheten att göra. Ytterligare en vinkel som författaren presenterar är att islam inte utgör exempel på vad som är " normalt" enligt oss som härstammar från tänkandet om "vi" och "de andra", som nämndes ovan och som ofta redovisas i media. *"We do not live in a natural world: things like newspapers, news and opinions do not occur naturally; they are made, as the result of human will"* (Said, 1997:49).

Att muslimer framställdes som annorlunda och avvikande var ytterligare en tydlig diskurs i medierapporteringen om terrorattentatet i Köpenhamn. När artiklarna har refererat till muslimer har de framförallt förknippats med orden "terrorist" och "extremist", som kan ses som värdeladdade ord som förklarades tidigare. Attentatet som skedde i Köpenhamn beskrevs, som presenterat ovan som ett hot mot yttrandefriheten. Detta hot beskrivs av Fredric Karén i Svenska Dagbladet(2015-02-15) som ett sätt att bygga murarna, vars avsikt är att skilja på vi och dem, ännu högre. Det är ett hot mot dem som vill föra konstruktiva debatter utförda av personer som hellre tar till våld när argumenten inte längre räcker till (Skotten mot Vilks angår oss alla, Expressen 2015-02-15). "De är våra fiender" skriver Sanna Rayman i en artikel från Svenska Dagbladet(2015-02-16). Rayman menar att ordet fiende är det enda rätta att applicera på "de" som har tvingat "oss" att kompromissa med yttrandefriheten. Hon fortsätter med att förklara "de" som några som inte söker "vår" förståelse eller dialog. I en annan artikel från Svenska Dagbladet(2015-02-17) skriver Rayman att vi inte får glömma "vi:et" och att "vi:et" är någonting som vi behöver för att stänga, tysta och döda de mörka krafterna.

Vidare passar det att ifrågasätta vilka som är "de", och vilka som platsar in i "vi"? Som presenteras av artiklarna går det att se att "de" relateras till främst terrorister som hotar yttrandefriheten. Det kan ses som ett problem att muslimer först kopplas ihop med terrorism och extremism som i sin tur formuleras som "de andra" som hotar yttrandefriheten och demokratin. Detta kan spåras till den förvrängda kommunikationen som diskuterades tidigare i analysens del om diskursiv praktik. Språket i media kan göra så att svagare grupper, i detta fall muslimer stängs ute i det offentliga samtalet. Eftersom muslimer i det offentliga samtalet utpekas som "de andra", det vill säga en diskurs med negativ förbindelse, går det att tänka sig att muslimer nu inte vågar gå ut i det offentliga samtalet och använda sig av sin del av yttrandefriheten eftersom de är rädda för att bli stämplade som "de andra", närmare bestämt någon som står på terroristernas sida. Det slår alltså ut minoriteter som tvingas anta en självcensur som gör att de inte törs visa sin identitet i det offentliga rummet. Detta problem kan också ses som ett hot mot yttrandefriheten eftersom den då inte fungerar som en mänsklig rättighet längre.

Det går att se en bild av hur språket kan istället för att vara en demokratiseringsprocess stänga ute svaga grupper och presentera vinklade uppfattningar när språket blir förvrängt. Habermas säger att det som systematiskt kan förvränga kommunikationen är bland annat hierarkisk struktur, makt eller pengar (Habermas, 1987:369). En anledning till varför media och det offentliga rummet visar en bild av systematisk, förvrängd kommunikation är för att mediestrukturen styrs av det faktum att målet är att sälja så mycket som möjligt. Som presenterat i teorin kallar Habermas detta för instrumentell rationalitet. Det som den instrumentella rationalitet gör här är att den gör individer passiva och försummar det kommunikativa handlingarna i livsvärlden, alltså debatten i media som gör att negativism och förvrängningar får en plats i diskussionen i det offentliga samtalet.

8. Avslutande diskussion

Som svar på den första frågan, *hur debatterades yttrandefriheten inom ramen för den offentliga diskursen om terrorattentatet i Köpenhamn?*, har de diskurser som påvisades i materialet redovisats ovan. De säger bl.a. att rättigheten att få uttrycka sig fritt i Sverige är någonting vi måste skydda till varje pris. Media framställer att denna mänskliga rättighet är, efter terrorattentatet i Köpenhamn hotad av några som benämns som "dem". Till skillnad från de mångfaldiga artiklar i diskussionen som presenterar muslimer som grupp hittas ett fåtal artiklar som uttalat är emot att skapa en negativ stereotyp av muslimer som grupp. Anne-Marie Lindgren menar, i *Till demokratin försvar* (Nyheterna 2015-02-16) att det är debatten som hela tiden delar upp invånarna i goda och onda, vare sig de onda är muslimer och invandrare eller stockholmare och feminister, bidrar till den demonisering av "de andra" som utlöser extremismen. Lindgren åsyftar att vi inte får glömma ideologin, att försvara demokratin. Detta försvar kräver beaktansvärt mer än att bara hävda rätten av konstnärers rätt att rita elaka bilder av profeten Muhammed. Istället handlar det om hur vi medborgare, med alla olika utgångspunkter och erfarenheter kan hantera utmaningarna vi ställs inför i dagens samhälle. I en artikel från Svenska Dagbladet (2015-02-16) skriver Christer Mattsson att om man ser någonting som verkligt så kommer också konsekvenserna av det man ser bli verkliga. T.ex. om jag tror att islams strävan är att ta över hela världen och bilda ett kalifat kommer jag också att agera efter den föreställningen som jag har trots att alla

muslimer inte delar önskan om att skapa ett kalifat. Det är dock viktigt att påpeka att, precis som att medias bild av muslimer kan vara förvriden är det även felaktigt att tro att alla samhällsmedborgare instämmer med den bild som visas i media. Även Ulf Wickblom skriver i Barometern(2015-02-17) att det är farligt att bruka termer som "vi" och "dom" och peka ut dem som är fiender till det öppna samhället. Att göra detta betyder att vi spelar på våldets och på terrorns villkor.

Vad beträffar den andra forskningsfrågan, *vilka bilder av muslimer skapades genom mediedebatten om yttrandefrihet?*, så blir kommunikationen förvrängd genom att media pekar ut muslimer, just som "de andra". Eftersom media, som verkar i det offentliga samtalet når ut till så många människor kan det sända ut signaler till samhället att det är alla muslimers fel att "det fria ordet" är under attack och att yttrandefriheten måste skyddas från just den gruppen av människor som utpekats som "dem". Detta i sin tur kan leda till att lagen som ger oss rättigheten att uttrycka oss fritt i det offentliga samtalet bara blir till för de röster som är förenliga med de bilder och föreställningar som media sänder ut i samhället. Media kan då anses tillåta skriva de åsikter de anser är ett intresse för deras egen fortlevnad eftersom de bl.a. har som mål att sälja så många nummer som möjligt. Då replikeras och produceras en snedvriden kommunikation när media agerar på detta, strategiska sätt.

När Habermas talar om samhällsintegrationen använder han det kommunikativa handlande som ett redskap. För att uppnå samstämmighet och konsensus i samhället så krävs det att det finns sanning, rättfärdighet och trovärdighet (Habermas, 1984:274). Vad som är sanning kan vara svårt att peka ut. Min sanning behöver nödvändigtvis inte vara din sanning. Det som kan tänkas menas med sanningsbegreppet är en så icke vriden bild av verkligheten som möjligt, som skildrar den existerande och objektiva världen. Resultatredovisning och analys av materialet visade på en kommunikation som hade tendenser av att vara förvrängd och strategisk som dessutom närmar sig rätten som "law as a medium" där fördelning av rättigheter sker utifrån egna intressen och fungerar på så sätt som ett styrningsmedel. Mot bakgrund av syftet och mitt avgränsade ämne innehållande 82 stycken analyserade svenska medieartiklar så vill jag, med viss försiktighet, påstå att diskussionen i det offentliga rummet om terrorattentatet i Köpenhamn den 14-15 februari 2015 till viss del inte följde giltighetsanspråken för

kommunikativ rationalitet. Enligt min mening verkar resultatet visa på att den mänskliga rättigheten om yttrandefrihet bara kan användas av de kraftigaste och mest högljudda rösterna i media och därmed inte alls gynna alla.

Det finns mycket som är intressant att belysa vidare utifrån studiens slutsatser. Som framtida forskning hade det varit intressant att, genom intervjuer undersöka om den utpekade gruppen upplever att de får ta del av yttrandefriheten och om åsikterna överensstämmer med de diskurser som framkom i denna studie. Detta är en fråga som var för vid för att täckas in i denna uppsats men som mycket väl skulle kunna vara en fråga att spinna vidare på. Vidare hade det varit av vikt att undersöka denna problemfråga i ett större sammanhang, snarare än i ett specifikt fall. För yttrandefriheten som är en av de mest centrala och viktigaste mänskliga rättigheterna vi har i Sverige brister väl inte i den kommunikativa rationaliteten, i fler sammanhang? Eller gör den det?

9. Referenslista

9.1 Litteratur

9.1.2. Böcker

Alvesson, Mats och Skoldberg, Kaj, (1994). *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur, Lund.

Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008). *Etiska reflektioner*. I Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare* Stockholm: Natur och Kultur

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Borrebæck, Felix & Holst, Jimmy (2008). *Orientalism i svensk media. "Vi" och "de andra" i svensk mediediskurs i samband med terrorattentaten i Madrid 2004 och London 2005*. Lunds universitet. Statsvetenskapliga institutionen.

Bryman, Alan, (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev] uppl. Malmö: Liber.

Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur

Fairclough, Norman, (1992). *Discourse and Social Change*. Polity Press, Cambridge.

Fairclough, Norman, (1995). *Media Discourse*. Edward Arnold, London.

Fleur, Carl-Johan (2007). *Yttrandefrihet eller utrikespolitik? En diskursanalys av Muhammedkarikatyrerna i svensk dagspress*, Institutionen för samhällsvetenskap, Lunds Universitet

Habermas, Jürgen (1984) *The Theory of Communicative Action Vol 1: Reason and Rationalization in Society* Cambridge: Polity Press

Habermas, Jürgen (1987) *The Theory of Communicative Action Vol 2: The Critique of Functionalist Reason* Cambridge: Polity Press

Habermas, Jürgen (1995b). *Handlingsrationalitetens aspekter. Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och samhälle*. (2 uppl.) (red. av Anders Molander). Göteborg: Daidalos (originalarbete publicerat 1977). s.143–217. ISBN 91-7173-041-9.

Hadenius, Stig, Weibull, Lennart & Wadbring, Ingela (2008), *Mass Medier Press, radio, tv i den digitala tidsåldern*, Ekerlids Förelag, Falun

Jackson, Richard (2005), *Writing the war on terrorism, Language, Politics and Counter terrorism*, Manchester University Press, Manchester

Loomba, Ania (2006) *Kolonialism/Postkolonialism*. Tankekraft förlag: Stockholm

Mathiesen, Thomas (2005). *Rätten i samhället: En introduktion till rättsociologin*. Lund: Studentlitteratur.

May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning* Lund: Studentlitteratur

McCarthy, Thomas (1978) *The Critical Theory of Jürgen Habermas* Cambridge: Polity Press

Neuman, Iver B. (2003) *Mening, materialitet, makt: En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Outhwaite, William (1996). *Habermas – A Critical Introduction*, Cambridge: Polity Press.

Phillips, Louise & Winter Jørgensen, Marianne (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Rappe, Elin & Sahlin, Elin (2006). *Jyllandsposten och islamofobin – en postkolonial studie av diskursen om muslimer som "de Andra"*. Lunds universitet, Stadsvetenskapliga institutionen.

Riggins, Stephen Harold (red) (1997) *The Language and Politics of Exclusion*. SAGE Publications: London

Said, Edward W (1978) *Orientalism*. Ordfront: Stockholm.

Said, Edward W (1997) *Covering Islam: How The Media and Experts Determine How We See the Rest of the World*. London; Vintage Books.

Saikal, Amin (2003) *Islam and the West*. Palgrave: Storbritannien.

Strömberg, Håkan och Axberger, Hans-Gunnar (2003). *Yttrandefrihetsrätt*, Stockholm: Égalité

Thörn, Chatarina (2004) *Kvinnans plats(er) – bilder av hemlöshet*. Stockholm: Égalité

9.1.3. Elektroniska källor

Afrin, Zakia (2015). *Perspectives: Legalizing Discrimination: Rising Tide of Islamophobia*. Golden Gate University School of Law Publications.

Publicerad 10 februari 2015: <http://lawatthemargins.com/perspectives-legalizing-discrimination-rising-tide-of-islamophobia/>

Allen, Christopher (2001). *Islamophobia in the Media since September 11th*. University of Westminster. <http://www.fairuk.org/docs/islamophobia-in-the-media-since-911-christopherallen.pdf>

Carlsson, Bo (1988). *Rättens kommunikationsskapande kvalitet*. Tidskrift för rättsociologi vol 5 1988 Nr 3/4 . Rättsociologiska institutionen, Lunds Universitet

<http://journals.lub.lu.se/index.php/trs/article/viewFile/8972/8074>

Ebrahim, Hanifa (2008). *A critical analysis of the discourses on Muslims in the media before and after the events of September 11, 2001*. University of the Witwatersrand
<http://wiredspace.wits.ac.za/handle/10539/5270>

Petäjä, Ulf (2000). *Yttrandefrihetens grundvalar och gränser samt dess betydelse för demokratin*. Statsvetenskaplig tidskrifts arkiv: Vol 103, Nr 4. Länk:
<http://journals.lub.lu.se/ojs/index.php/st/article/view/2227>

Habermas, Jürgen (1996) *Introduction: Law in Habermas's Theory of Communication*. Modernity and Law, edited by Mathieu Deflem. Sage 1996 This is an online copy of a chapter in Habermas, Modernity and Law:
<http://deflem.blogspot.com/1996/06/introduction-law-in-habermass-theory-of.html>

Salö, Freja & Naeselius, Anders (2015). Terrordåd i Köpenhamn – detta har hänt. *SVT*. Hämtad 14 april 2015. <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/terrordad-i-kopenhamn-detta-har-hant>

Terrorattentaten i Köpenhamn (2015). *Exponerat*. Hämtad 18 april 2015.
<http://www.exponerat.net/terrorattentaten-i-kopenhamn-efterverkningar/>

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (elektronisk) Stockholm: Vetenskapsrådet Hämtad: 19.04.2015 http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/H0014.pdf

9.2. Lagrum

Regeringsform (1974:152)
Tryckfrihetsförordning (1949:105)
Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469)

9.3. Förarbete

Prop. 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m.

9.4. Tryckta källor

SOU 1983:70 Värna yttrandefriheten

9.5 Artikelförteckning

Abrahamowicz, Naoimi (2015). Solidaritet med hotade förutsätter handling. *Bohusläningen*. 17 februari

Andersson, Widar (2015). Att tåla Lars Vilks. *Folkbladet*. 16 februari

Bevakningen i Malmö skärpt (2015). *Kvällsposten*. 16 februari

Birgersson, Petter (2015). Danmarks sak är vår. *Trelleborgs Allehanda*. 16 februari.

Bouvin, Emma (2015). Feg attack mot det öppna samhället – Attentatet i Köpenhamn. *Dagens Nyheter*. 15 februari

Bretzer, Ralph (2015). Stephanie blev vittne till skottlossningen. *Skånska Dagbladet*. 15 februari

Dahlberg, Anna (2015). Skotten mot Vilks angår oss alla. *Expressen*. 15 februari

Dahlkvist, Jens (2015). Här slås polisen till. *Kvällsposten*. 16 februari

Delin, Mikael (2015). Säpo letar kopplingar till Sverige. *Dagens Nyheter*. 16 februari

Den blodiga propagandan (2015). *Nerikes Allehanda*. 16 februari

Ekman, Malin (2015). Det kunde ha hänt här. *TT Nyhetsbyrån*. 15 februari

Ekman, Malin (2015). Psykiatriker: Desperat agerande. *TT Nyhetsbyrån*. 15 februari

Eriksson, Johan (2015). Terroråd mot yttrandefriheten. *Norrbottens-Kuriren*. 16 februari

Eriksson, J, Lars (2015). Terrorn fortsätter. *Skånska Dagbladet*. 16 februari

Ett hot mot oss alla (2015) *Uppsala Nya Tidning*. 16 februari

Försvara demokratin (2015). *Jönköpings-Posten*. 16 februari

Geijerstam, AF, Karl (2015). Låt inte mörka ideologier få segra. *Bohusläningen*. 16 februari

Gängmedlem tros ligga bakom dåden (2015). *Svenska Dagbladet*. 16 februari

Gärningsmannen radikaliseras (2015). *Smålandsposten*. 17 februari

Habul, Kenan, Stenquist, Victor, Roström, Sofia & Munick, Anders (2015). Jagas för skotten – mot Vilks. *Aftonbladet*. 15 februari.

Hansson, Tove (2015). Vilks: Det är tragiskt – Svenske konstnären hålls isolerad på hemlig ort. *Kvällsposten*. 15 februari

Hansson, Wolfgang (2015). Det här är bara början. *Aftonbladet*. 15 februari

Här finns inget utrymme för kompromisser (2015). *Göteborgsposten*. 15 februari

Irenius, Lisa (2015). Ännu viktigare att försvara det öppna samhället. *Svenska Dagbladet*. 16 februari

Jaktlund, Carl-Henric (2015). Utmaningen finns bortom våra ord. *Dagen*. 17 februari

Jensen, Carsten (2015). Fortfarande finns det ett öppet och rymligt Danmark för den som vill lyssna. *Dagens Nyheter*. 16 februari

Karén, Fredric (2015). Kulsvärmarna får inte skrämna oss till tystnad. *Svenska Dagbladet*. 15 februari

Klenberg, Carl Fridh (2015). Ensamvargar: Terrorvapnen mot väst. *TT Nyhetsbyrå*. 16 februari

Köpenhamn i chock och sorg (2015). *TT Nyhetsbyrå*. 15 februari

Köpenhamn i chock och sorg efter terrordåden (2015). *Oskarshamns-Tidningen*. 16 februari

Lagerholm, Karin (2015). Gärningsmannen blev allt mer radikal. *TT Nyhetsbyrå*. 16 februari

Larsson, Mats (2015) Det blev ingen massaker i Köpenhamn – men det slutade illa nog. *GT*. 15 februari

Larsson, Mats (2015) Mellanöstern och islam har inlett sitt eget 30-åriga krig. *Expressen*. 16 februari

Larsson, Petter (2015). Ond spiral skruvas ytterligare ett varv. *Nordvästra Skånes Tidningar*. 16 februari

Larsson, Petter (2015). Ond spiral skruvas ytterligare ett varv. *Helsingborgs Dagblad*. 16 februari

Larsson, Petter (2015). Ond spiral skrivs ytterligare ett varv. *Landskrona Posten*. 16 februari

Lindgren, Anne-Marie (2015). Till demokratins försvar. *Nyheter*. 16 februari

Lindquist, Kristina (2015). Stanna inte inomhus. *Uppsala Nya Tidning*. 15 februari

Littorin, Jens & Bouvin, Emma (2015). Det öppna samhället ska aldrig knäckas. *Dagens Nyheter*. 17 februari

Lundgren, Joakim (2015). Svårt att ställa hemvändande krigare inför rätta. *Dagen*. 18 februari

Lär av danskarna (2015). *Dagens Nyheter*. 17 februari

Löfven: Känner sorg och vrede (2015). *Bohusläningen*. 16 februari

Magnusson, Erik (2015). Allt talar för att gärningsmannen var soloterrorist. *Nordvästra Skånes Tidningar*. 16 februari

Magnusson, Erik (2015). Attacken ger Vilks frågor en dramatisk inramning – Attentatet i Köpenhamn. *Sydsvenskan*. 15 februari

Magnusson, Erik (2015). Attacken ger Vilks frågor en dramatisk inramning. *Nordvästra Skånes Tidningar*. 15 februari

Mattsson, Christer (2015). Vi måste förstå fanatismen. *Svenska Dagbladet*. 16 februari

Ohlsson, Erik (2015). Ökat hot mot islamistkritiker. *Dagens Nyheter*. 15 februari

Olsson, Hans (2015). Fler kameror för övervakning utreds. *Dagens Nyheter*. 17 februari

Olsson, Karin (2015). Vi får akta oss så att orden om yttrandefrihet inte blir besvärjelser. *Expressen*. 15 februari

Politiker fördömer attentatet (2015). *TT Nyhetsbyrå*. 14 februari

Preutz, Helen (2015). Misstänkte skytten "på radarn". *TT Nyhetsbyrå*. 15 februari

Rayman, Sanna (2015) När samtal tystas av våld, hot och skräck. *Svenska Dagbladet*. 16 februari

Rayman, Sanna (2015) Vi mot dom. *Svenska Dagbladet*. 17 februari

Remius-Strömberg, Tina (2015). Ensam 22-åring bakom båda attentaten. *TT Nyhetsbyrå*. 15 februari

Remius-Strömberg, Tina (2015). Säkerheten skärps i Sverige. *VLT*. 16 februari

Remius-Strömberg, Tina (2015). Ygeman: Säkerheten höjs. *TT Nyhetsbyrå*. 15 februari

Remius-Strömberg, Tina, Kihlström, Daniel & Eriksson, Marlene (2015). Ensam 22-åring bakom båda attentaten. *Uppsala Nya Tidning*. 16 februari

Rosenberg, Göran (2015). Fiendeskapen. *Kvällsposten*. 16 februari

Runneberg, Jens (2015). Vi kommer tyvärr att få leva med terrorn. *Tidningen Ångermanland*. 16 februari

Rydhagen, Maria & Mattisson, Lisa (2015). "Har man en gång legat på knä och fruktat för sitt liv, så vet man att det är allvar". *Expressen*. 15 februari

Röslund-Jonsson, Christoffer (2015). Vi måste värna friheten att häda. *Aftonbladet*. 18 februari.

Saxat (2015). *Värmlands Folkblad*. 16 februari

Skotten visste var de tog (2015). *Borås Tidning*. 16 februari

Sjö, Björn (2015). Misstänkte skytten känd gärningskriminell. *Helsingborgs Dagblad*. 16 februari

Sjögren Helena (2015). Jagad i natt. *Expressen*. 15 februari

Sjögren, Helena (2015). Misstänkt gärningsman var på fri fot sent i natt: "Vi är i högsta beredskap". *GT*. 15 februari

Sjölund, Lilian (2015). Den demokratiska rättsstaten är under attack. *Ljusdals-Posten*. 16 februari

Stenberg, Ewa (2015). Riskerna för demokratin glöms bort. *Dagens Nyheter*. 17 februari

Styrman, Agneta (2015). Terroristjakt efter dåd mot Vilks. *TT Nyhetsbyrån*. 14 februari

Thomasson, Therese (2015). Vi är starka tillsammans. *City Lund*. 15 februari

Två misstänkta för medhjälp har häktats (2015). *TTELA*. 17 februari

Vi måste stå enade mot terrorn (2015) *Eskilstuna-Kuriren*. 16 februari

Vi måste stå enade mot terrorn (2015) *Katrineholms-Kuriren*. 16 februari

Viktorsson, Julius (2015). Hur tror du att det danska samhället påverkas av helgens attentat? *City Lund*. 17 februari

Wickblom, Ulf (2015). Vår säkerhet kräver fler möten, mer öppenhet, mer gemenskap. *Barometern*. 16 februari

Willén, Jon (2015). Köpenhamn försöker förstå. *TT Nyhetsbyrån*. 16 februari

Winiarski, Michael (2015). Jihadister inte enda hotet när terrorn kryper närmare. *Dagens Nyheter*. 16 februari

Wolodarski, Peter (2015). Vi måste tillsammans stå starka. *Dagens Nyheter*. 16 februari

Zeidler, Krister (2015). Massaker var nära i synagogan. *TT Nyhetsbyrån*. 15 februari
Öka skyddet för judarna (2015). *Expressen*. 16 februari

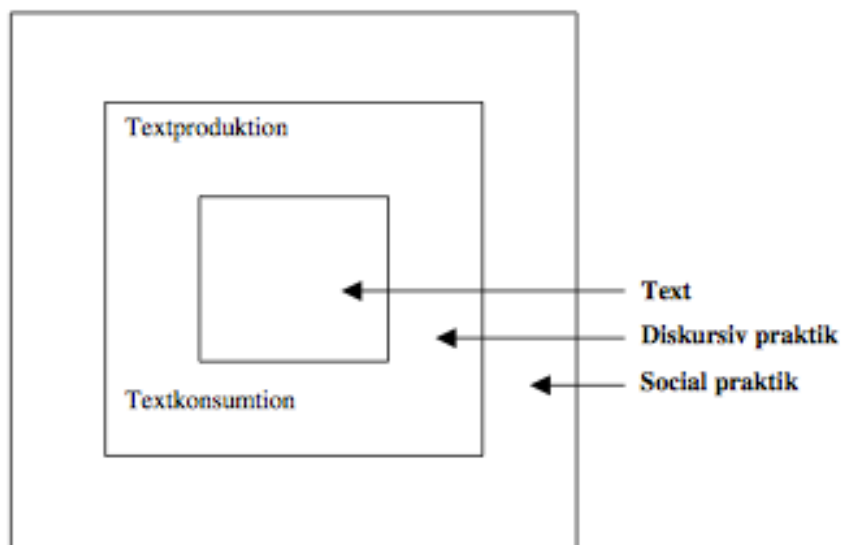
Zillén, Karin & Runol, Martin (2015). Hatet växte i cellen. *Sydsvenskan*. 17 februari

Örnwall-Lovén, Andreas (2015). Logiskt om jag var huvudmålet. *Svenska Dagbladet*. 16 februari

Bilagor

Bilaga 1.

Faircloughs tredimensionella modell (Fleur, 2007).

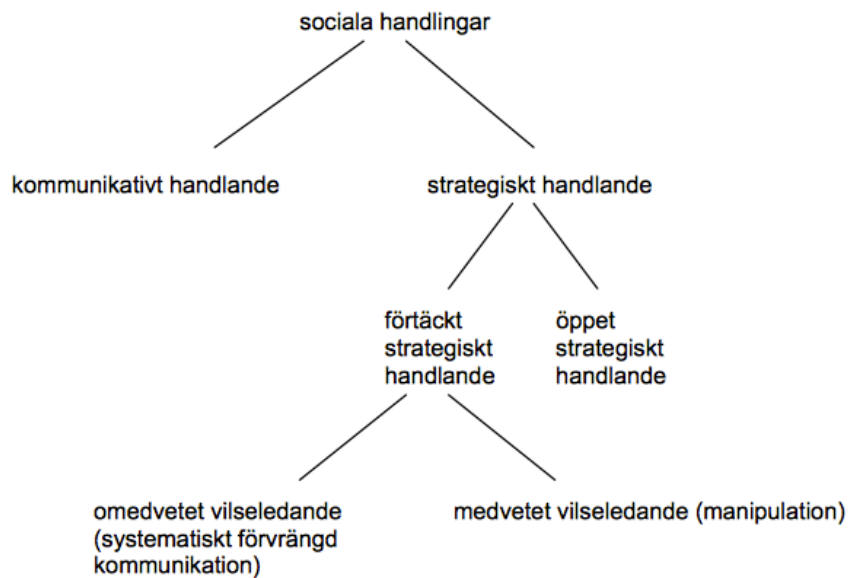
Bilaga 2.

Anledningar till varför vissa parter bjuds in i den beslutsfattande processen (Carlsson, 1988:236).

Dimension:	Karaktär på kommunikationen:
INSTRUMENTELL: <i>System: systemintegration</i>	KOMMUNIKATION FÖR ATT SYSTEMET SKA FÅ INFORMATION. Ett funktionellt sätt för systemet att inhämta och absorbera information från den inbjudna parten och dennes vardagsverklighet (livsvärld). Det är en information som under andra omständigheter inte varit tillgänglig för systemet.
STRATEGISK/ TERAPEUTISK <i>Livsvärld: social integration</i>	KOMMUNIKATION SOM ETT PSEUDO-INFLYTANDE. Genom att ge den inbjudna parten uppfattningen av att ha ett verkligt inflytande är det möjligt att systemet kan höja aktörernas motivation, och i förlängningen även effektiviteten. KOMMUNIKATION SOM EN VENTIL. En kanal för den inbjudna parten att prata av sig.
KOMMUNIKATIV:	KOMMUNIKATION SOM KONSENSUS-ORIENTERAD PROCESS OCH SOM EN KANAL FÖR VÄRDEDISKUSSIONER. Denna form har en argumentativ design som stimulerar olika demokratiseringsprocesser och reflexiva läroprocesser som i sin tur konkretiserar, utvecklar eller omdefinierar ramlagarnas innehåll och resultatet av olika sociala processer.

Bilaga 3

Habermas olika typer av sociala handlingar (Habermas, 1995b:101)

Bilaga 4

Redovisning av antalet teman som återfunnits i artiklarna.

De teman som visades i fler än 5 artiklar:

Yttrandefrihet – 38 stycken artiklar

Det fria ordet attackeras – 27 stycken artiklar

Demokrati – 22 stycken artiklar

Lars Vilks – 15 stycken artiklar

Charlie Hedbo (Frankrike) – 12 stycken artiklar

Vi- och dem – 9 stycken artiklar

Extremism – 8 stycken artiklar

Muhammed-avbildningen – 7 stycken artiklar

Gärningsmannen beskrivs i media – 7 stycken artiklar

IS – 6 stycken artiklar